

Torsdagen den 6 december

Kl. 19.30

Torsdagen den
6 december 1973

*Vissa ekonomisk-
politiska åtgärder***§ 1 Vissa ekonomisk-politiska åtgärder (forts.)**

Fortsattes överläggningen angående finansutskottets betänkande nr 40.

Herr LARSSON i Staffanstorp (c):

Herr talman! Efter denna långa debatt har vi nu kommit fram till att något litet granska finansutskottets betänkande när det gäller skolområdet.

Det extra anslag som vi fått till skolan har uppenbarligen tillkommit för att ge undervisningsbefrämjande möjligheter. Förmodligen har skolan inte riktigt lyckats uppnå den nivå man siktade till vid skolans reformering. I dag talar vi bl. a. om att försöka öka elevernas baskunskaper. 1950- och 1960-talens reformerande har liksom haft en alltför centralistisk inriktning. De stora skolenheter, som på sina håll skapades, förde med sig svårbemästrade problem, vilka verkade negativt på inhämtandet av kunskaper. Anonymiteten i elevskarorna är bl. a. en sådan negativ faktor. Efter hand har en annan syn på planering och skolorganisation börjat kunna hävda att exempelvis den personliga kontakten är värdefull. Det framhölls förr både ofta och gärna att de små enheterna uppehölls till priset av en dyrare drift. Nog var det också stundom så. När SIA – utredningen om skolans inre arbete – tillsattes, framhöll departementschefen i direktiven nödvändigheten av att de åtgärder som skulle föreslås inte fick öka kostnaderna för skolan.

Denna uppfattning har väl i varje fall svängt om något. Jag ser de förstärkningsåtgärder som nu föreslås genomförda tack vare nya pengar på skolans område som ett erkännande av att vi i framtiden bör kunna räkna med bältrre resurser. Den ökade lärartillgången gör det numera också möjligt att öka dessa resurser.

Herr talman! Det är värdefullt att sådana resurser nu ställs till förfogande för att förbättra undervisningssituationen i vissa skolor med stora problem. Det hade varit än mer värdefullt, om i propositionen och utskottsbetänkandet klart hade angivits för vilka ändamål de anvisade pengarna skall användas och efter vilka grunder medlen skall fördelas på kommunerna.

Den oklarhet som präglar propositionen i denna del är i högsta grad anmärkningsvärd. Det saknas därför egentliga möjligheter att här bedöma vilken omfattning och effekt åtgärderna kan få i de olika kommunerna. En sak står emellertid klar vid ett studium av proposition och utskottsbetänkande, nämligen att åtgärderna är tämligen defensiva till sin karaktär. Medlen skall användas där problem har uppstått, säger man. Det är synd att denna defensiva hållning intagits.

Från centerpartiets sida har vi framfört krav om mera offensiva och framåtsyftande åtgärder. Vi vill ha ökade resurser för att kunna förebygga att problem uppstår, detta som ett värdefullt komplement till propositionens inriktning.

Möjligheter måste även finnas att bevara små skolor och undervisningsgrupper. Det kan inte vara någon mening att lägga ned enheter som fungerar bra och därmed riskera att dra på sig problem av olika slag. Vi finner det därför vara motiverat att samhället ställer medel till förfogande för att ekonomiskt möjliggöra för kommunerna att upprätthålla de små enheterna — jag tänker inte minst på indragning av skolor eller klasser eller att ge exempelvis möjlighet till ett lägre delningstal i vissa fall. Under det senaste året har ju de decentralistiska linjerna inom utbildningspolitiken fått allt bredare gehör i alla partigrupperingarna. Det är därför lite förvånande att utskottsmajoriteten inte vill anvisa kommunerna en särskild ekonomisk garanti till grund för planeringen inför nästa läsår. Den garantin måste vi ge nu om kommunerna skall ha möjlighet att ta hänsyn till den i sin planering. Det är därför nödvändigt att utöver Kungl. Maj:ts förslag anvisa ytterligare 5 miljoner kronor. Detta reservationsanslag kommer självfallet att stå kvar och utnyttjas först nästa budgetår.

Herr talman! Med det sagda vill jag understryka vikten av att vi bevarar de små skolorna och att vi dessutom i största möjliga utsträckning undviker att små undervisningsgrupper i onödan slås samman. Skall vi uppnå detta måste statsmedel ställas till förfogande — medel som kommunerna kan räkna med i sin planering. Jag vill därför yrka bifall till reservation nr 9 i finansutskottets betänkande nr 40.

Herr ÅNGSTRÖM (fp):

Herr talman! Debatten står inför sin avslutning och de flesta argumenten är vid det här laget både vädrade och använda. Under debatten har frågan om borttagandet av moms på livsmedel flera gånger stått i debattens centrum. I motion nr 2096 har herr Hamrin och jag föreslagit borttagandet av moms på livsmedel. Samma yrkande finns också som grundmotiv i motion 2094 som är inlämnad av herrar Levin och Pettersson i Röstånga. Jag skall här kort lägga några kompletterande synpunkter på dessa motioner.

Det vi motionärer främst vill uppnå är att sänka kostnadsnivån för de grupper medborgare för vilka livsmedlen utgör en stor del av konsumtionen: låginkomsttagare av olika kategorier, barnfamiljer och pensionärer.

Prisstegringen på livsmedel har varit mycket kraftig i vårt land de senaste åren, trots prisstopp och andra prishämmande åtgärder, och det måste göras kraftfulla insatser om inte denna utveckling skall leda till svåra sociala konsekvenser.

Det finns ekonomiska undersökningar som klart visar att höjningen av sociala bidrag, barnbidrag och pensioner och sänkningen av den direkta beskattningen inte kunnat utjämna verkan av de höjda priserna på livsmedel, och det har haft en standardsänkning som följd.

Det finns också sociala undersökningar som visat att de höga livsmedelspriserna inte bara begränsat utrymmet för annan konsumtion och minskat valfriheten, utan också tvingat barnfamiljer och pensionärer

Torsdagen den
6 december 1973*Vissa ekonomisk-
politiska åtgärder*

att köpa den billigare, näringsfattiga kosten och avstå från näringsriktigare föda.

I ett större ekonomiskt perspektiv innebär det betydande nackdelar för ett lands ekonomi om konsumtionen av nödvändiga livsmedel tar så stor del av normalfamiljens totala konsumtionsutrymme, att övrig produktion och avsättning hämmas. Detta framgår också klart av en rapport från konjunkturinstitutet där det sägs att ett borttagande av moms på livsmedel skulle stimulera vårt lands ekonomi. Ett helt borttagande av moms på livsmedel skulle kostar något över 4 miljarder i minskade skatteinkomster.

I vår korta formulering i "klämman" på motionen har vi föreslagit att Kungl. Maj:t framlägger förslag om borttagande av moms på livsmedel. För att kunna framlägga ett mera detaljerat förslag om hur mycket som måste täckas in av inkomster från annat håll behövs en ingående ekonomisk analys. Några frågeställningar i detta sammanhang är t. ex.: hur mycket kan i det nu aktuella sammanhanget räknas som samhällsstimulans, och hur mycket minskas trycket på höjningar av sociala bidrag? Det är också troligt att moms på livsmedel måste avvecklas i etapper. Dessa frågeställningar måste naturligtvis bli föremål för utredning, innan förslaget kan genomföras.

I debatten här i dag och eljest har anförts som skäl mot denna åtgärd att den skulle vara administrativt svår att genomföra samt att skattelättnader även skulle komma de människor till del som inte kan anses vara i behov av dem. Enligt motionärernas uppfattning har de administrativa svårigheterna emellertid överbetonats. Slopad eller sänkt moms på livsmedel, alltså en differentierad moms, har hanterats på ett tillfredsställande sätt i USA och i många västeuropeiska länder. Jag vill tvärtom påstå att ett borttagande av moms skulle vara mindre krångligt än andra fördelningsprinciper. Som jag tidigare sagt är ett borttagande av moms på livsmedel till fördel främst för låglönegrupperna. I det sammanhanget bör också påpekas att inkomstförhållandet mellan olika befolkningsgrupper är ett regionalt problem. I vårt lands glesbygder tvingas människorna fortfarande att leva på en avsevärt lägre inkomstnivå än man har i övriga delar av landet.

Herr talman! Jag ställer inget yrkande men vill avisera att jag har för avsikt att återkomma senare i ärendet.

Herr ALEMYR (s):

Herr talman! Den sista delen av denna debatt har blivit något av en skoldiskussion. Jag har nu inte för avsikt att fortsätta den, men för att undvika alla missförstånd vill jag tala om för dem som inte känner till det att samhällets, alltså statens och kommunernas, totala utgifter för skolan i år rör sig om ca 10 000 miljoner kronor. Herr Nordstrandh vill nu med sina 5 miljoner kronor utöver regeringens förslag framstå som en skolans speciella vän, men det är ju så litet han bjuder över att det knappast kan vara av någon större betydelse. Det är inte mer än en halv promille av vad vi ändå anvisar till skolan.

Herr talman! Jag har bara velat göra den reflexionen att oavsett var regeringens förslag hade legat skulle naturligtvis herr Nordstrandh lagt på

dessa 5 miljoner kronor, eftersom det ser bra ut att göra det i detta läge. Men det är ingenting annat än en allmän taktisk-politisk spekulation; det är inte något intresse för sakfrågan som ligger bakom förslaget om ökat anslag.

Herr NORDSTRANDH (m):

Herr talman! Till att börja med vill jag erinra herr Alemyr om att förslaget om de 5 miljoner kronorna inte är mitt eget. Det skulle mycket väl ha kunnat vara mitt förslag, men här har alltså fler än jag varit av den uppfattningen att 5 miljoner i detta sammanhang inte är de småpengar som herr Alemyr vill insinuera. Jag medger dock att det inte är mycket pengar. Det behövs ytterligare belopp för åtgärder till skolans bästa. Vi återkommer också med förslag om det. Detta är bara ett begynnelsebelopp. Jag erinrar om vad jag sade i mitt tidigare anförande, att detta är en del av det samlade beloppet på 35 miljoner som så småningom måste permanentas och kontinuerligt utgå, om vi skall klara svårigheterna på framför allt grundskolans högstadium.

Herr LARSSON i Staffanstorp (c):

Herr talman! Herr Alemyr beskyller nu herr Nordstrandh för att ha lagt förslaget om de 5 miljoner kronorna, men som herr Nordstrandh förklarade är det vi centerpartimotionärer som har gjort det. Om herr Alemyr anser att vi därigenom har lockat in herr Nordstrandh på felaktiga ekonomiska vägar, så vill jag fråga herr Alemyr om han menar att det är felaktigt att avsätta medel till exempelvis förhindrande av skolnedläggningar, som jag talade om i mitt huvudanförande.

Jag tror att det är nödvändigt att se till att man ute i kommunerna är väl medveten om att dessa medel finns. Varken i betänkandet eller i propositionen har det skrivits någonting om det, trots att vi har dessa problem rätt nära inpå oss; de är aktuella inte bara i glesbygder utan även i storstäderna.

Vi har inte heller sagt att medlen skall användas enbart till sådana åtgärder; de kan, som jag nämnde i mitt huvudanförande, användas även för andra åtgärder. Men jag tror att det är bra att vi så att säga anger en destination som kan ge kommunerna möjligheter att bedöma vad de kan räkna med i fortsättningen.

Herr ALEMYR (s):

Herr talman! Herr Larsson i Staffanstorp kan inte vara okunnig om att det i det yttrande till finansutskottet som utbildningsutskottet har avgivit finns en avvikande mening, som även herr Nordstrandh ställer sig bakom och som innebär att man vill ha ytterligare 5 miljoner. Det är alltså centern och moderaterna som vill öka på anslaget med 5 miljoner.

I och för sig är naturligtvis 5 miljoner också viktiga pengar, och om vi hade dessa pengar och skolan kunde få dem skulle de naturligtvis kunna användas på ett nyttigt sätt. Men, herr talman, för att hindra nedläggning av nedlägningshotade små skolor behöver herr Larsson i Staffanstorp inte dessa pengar. Det har aldrig någonsin hänt att någon skola lagts ned mitt under vårterminen. Om en skola skall läggas ned blir det nästa höst,

och då är vi inne på ett helt annat budgetår och det berörs alls inte av de 5 miljoner den här diskussionen gäller.

Jag vidhåller att detta bud från moderaterna och centern endast är ett taktiskt överbud som hade kommit oavsett på vilken nivå regeringsförslaget hade lagts.

Herr LARSSON i Staffanstorp (c):

Herr talman! Det sker en planering i förväg i kommunerna med hjälp av de skolmyndigheter som finns. Man fattar där beslut om hur klasserna skall se ut, om skolan skall finnas kvar eller inte, osv. Detta är ett reservationsanslag. Därför menar vi att det är bra att kommunerna vet om att det finns ett anslag destinerat för detta ändamål. Jag är väl medveten om att man inte lägger ned en skola under pågående termin. Men utbildningsutskottets ordförande är inte heller okunnig om – det kan jag inte tro – att planeringen av eventuell nedläggning görs långt före det budgetår då nedläggningen sker.

Herr NORDSTRANDH (m):

Herr talman! Jag tycker att herr Alemyr skall lägga ett bättre bud nu, så får vi se om vi bjuder över även det.

Herr ALEMYR (s):

Herr talman! Jag har lagt mitt bud i utbildningsutskottets yttrande till finansutskottet.

Jag vill bara notera att herr Larsson i Staffanstorp nu håller med mig om att de här 5 miljonerna, även om de skulle anvisas, inte skulle kunna användas till att förhindra någon skolas nedläggning.

Herr LARSSON i Staffanstorp (c):

Herr talman! Uppenbarligen är man en dålig pedagog. Jag har försökt tala om för utbildningsutskottets ärade ordförande att det är planeringen som sker nu och att det är just därför dessa 5 miljoner kan förhindra nedläggningen av skolor.

Herr ALEMYR (s):

Herr talman! Planeringen sker icke med hjälp av dessa 5 miljoner. Den kan ske ändå.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkten 1

M o m. A (omfattningen och inriktningen av de ekonomisk-politiska åtgärderna)

Propositioner gavs på bifall till 1:o utskottets hemställan, 2:o reservationen nr 1 av herr Löfgren m. fl. i motsvarande del samt 3:o) det av herr Hermansson under överläggningen framställda yrkandet i anslutning till yrkandena 1, 3, 4 och 5 i motionen nr 2093, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då herr

Torsdagen den
6 december 1973

*Vissa ekonomisk-
politiska åtgärder*

Löfgren begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapropo-
sitionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o)
angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan herr Hermansson
begärt votering även beträffande kontrapropositionen upplästes och
godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraproposition i huvudvoteringen
angående finansutskottets hemställan i betänkandet nr 40 punkten 1
mom. A antar reservationen nr 1 av herr Löfgren m. fl. i motsvarande del
röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraproposition i nämnda votering
antagit det av herr Hermansson under överläggningen framställda
yrkandet i anslutning till yrkandena 1, 3, 4 och 5 i motionen nr 2093.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens
ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Hermansson begärde
rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna om-
röstning gav följande resultat:

Ja — 146
Nej — 18
Avstår -- 128

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och
godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i
betänkandet nr 40 punkten 1 mom. A röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Löfgren m. fl.
i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens
ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Löfgren begärde
rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna om-
röstning gav följande resultat:

Ja — 154
Nej — 138

M o m. B (stöd till nyetableringar och utvidgningar av företag inom
industri och servicenäringarna)

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels
reservationen nr 2 av herr Kristiansson i Harplinge m. fl., och förklarades
den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr
Kristiansson i Harplinge begärt votering upplästes och godkändes följande
voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkandet nr 40 punkten 1 mom. B röstar ja, den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herr Kristiansson i Harplinge m. fl.

Nr 148

Torsdagen den
6 december 1973

*Vissa ekonomisk-
politiska åtgärder*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Kristiansson i Harplinge begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 226
Nej — 63
Avstår — 3

M o m. C (befrielse från allmän arbetsgivaravgift för nyanställda)

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 3 av herr Kristiansson i Harplinge m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Kristiansson i Harplinge begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkandet nr 40 punkten 1 mom. C röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av herr Kristiansson i Harplinge m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Kristiansson i Harplinge begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 230
Nej — 60
Avstår — 2

M o m. D

Utskottets hemställan bifölls.

M o m. E (utredning och förslag om eliminerande av mervärdeskatens prishöjande inverkan)

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herr Löfgren m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Löfgren begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkandet nr 40 punkten 1 mom. E röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Löfgren m. fl. i motsvarande del.

Torsdagen den
6 december 1973

*Vissa ekonomisk-
politiska åtgärder*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Löfgren begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 140
Nej — 137
Avstår — 16

M o m. F (utredning om differentiering av ATP-avgiften med hänsyn till ålder)

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herr Löfgren m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Löfgren begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkandet nr 40 punkten 1 mom. F röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Löfgren m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Löfgren begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 154
Nej — 137
Avstår — 1

M o m. G (en parlamentarisk besparingsutredning)

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herr Löfgren m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Löfgren begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkandet nr 40 punkten 1 mom. G röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Löfgren m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Löfgren begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 156
Nej — 135
Avstår — 1

M o m. H (förslag om sparstimulerande åtgärder)

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herr Löfgren m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Löfgren begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkandet nr 40 punkten 1 mom. H röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Löfgren m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Löfgren begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 156
Nej -- 137

M o m. I (utredning om åtgärder i syfte att på sikt uppnå full sysselsättning)

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herr Löfgren m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Löfgren begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkandet nr 40 punkten 1 mom. I röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Löfgren m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Löfgren begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 156
Nej -- 136

Punkten 2 (allmänna barnbidrag)

M o m. A

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels det av herr Hermansson under överläggningen framställda yrkandet i anslutning till yrkande 6 i motionen nr 2093, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Hermansson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkandet nr 40 punkten 2 mom. A röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit det av herr Hermansson under överläggningen framställda yrkandet i anslutning till yrkande 6 i motionen nr 2093.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Hermansson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 275
Nej — 16
Avstår — 1

M o m. B o c h C

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 3 (bostadstillägg m. m.)

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 2093 av herr Hermansson m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Hermansson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkandet nr 40 punkten 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 2093 i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Hermansson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 277
Nej — 16

Punkten 4 (bidrag till social hemhjälp)

M o m. A

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 4 av herr Löfgren m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Löfgren begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkandet nr 40 punkten 4 mom. A röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 4 av herr Löfgren m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Löfgren begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 157
Nej - 136

M o m. B

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 5

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 6 (bidrag till driften av barnstugor)

M o m. A

Utskottets hemställan bifölls.

M o m. B

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 2093 av herr Hermansson m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Hermansson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkandet nr 40 punkten 6 mom. B röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 2093 i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Hermansson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 276
Nej - 16
Avstår - 1

Punkten 7 (bidrag till kommunala familjedaghem)

M o m. A

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 5 av herr Löfgren m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Löfgren begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkandet nr 40 punkten 7 mom. A röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 5 av herr Löfgren m. fl.

Torsdagen den
6 december 1973

*Vissa ekonomisk-
politiska åtgärder*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Löfgren begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 156
Nej — 137

M o m. B

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 8

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 9 (bidrag till kommuner för barntillsyn under kortare tid i samband med vuxenundervisning)

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 6 av herrar Löfgren och Mundebo, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Löfgren begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkandet nr 40 punkten 9 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 6 av herrar Löfgren och Mundebo.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Löfgren begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 245
Nej — 48

Punkten 10 (bidrag till färdtjänst för handikappade)

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 7 av herrar Löfgren och Mundebo, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Löfgren begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkandet nr 40 punkten 10 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 7 av herrar Löfgren och Mundebo.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Löfgren begärde

rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja -- 229
Nej -- 62
Avstår -- 2

Nr 148

Torsdagen den
6 december 1973

*Vissa ekonomisk-
politiska åtgärder*

Punkterna 11- 14

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 15 (järnvägar m. m.)

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 8 av herr Löfgren m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Löfgren begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkandet nr 40 punkten 15 röstar ja.

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 8 av herr Löfgren m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Löfgren begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja -- 156
Nej -- 137

Punkterna 16 och 17

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 18 (särskilda åtgärder på skolområdet)

M o m. A o c h C

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 9 av herr Kristiansson i Harplinge m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Kristiansson i Harplinge begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkandet nr 40 punkten 18 mom. A och C röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 9 av herr Kristiansson i Harplinge m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Kristiansson i Harplinge begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja -- 192
Nej -- 100
Avstår -- 3

M o m. B

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 2093 av herr Hermansson m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Hermansson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Nr 148

Torsdagen den
6 december 1973

*Vissa ekonomisk-
politiska åtgärder*

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkandet nr 40 punkten 25 mom. B röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 2093 i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Hermansson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 274
Nej — 15

Punkten 26 (arbetsmarknad m. m.)

M o m. A

Utskottets hemställan bifölls.

M o m. B

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 11 av herr Löfgren m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Löfgren begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkandet nr 40 punkten 26 mom. B röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 11 av herr Löfgren m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Löfgren begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 155
Nej — 135

Punkterna 27–29

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Torsdagen den
6 december 1973

Vapenlag m. m.

Föredrogs justitieutskottets betänkande nr 38 i anledning av propositionen 1973:166 med förslag till vapenlag m. m. jämte motioner.

Fröken BERGEGREN (s).

Herr talman! Bakom justitieutskottets betänkande nr 38 står ett enhälligt utskott. Utskottet har inte bara godkänt de i propositionen 166 framlagda förslagen till ny vapenlag med skärpta bestämmelser rörande innehav, inköp och förvaring av vapen utan också i ganska stor utsträckning tillgodosett yrkandena i de motioner som väckts i anslutning till propositionen. Det innebär bl. a. att utskottet förordar att även luft- och fjädervapen skall vara licenspliktiga i den mån innehavaren inte har fyllt 18 år, samt en del skärpningar i bestämmelserna beträffande utlåning av vissa vapen.

Jag har till utskottets betänkande fogat ett särskilt yttrande, där jag framhåller att jag är tveksam huruvida de åtgärder som utskottet har föreslagit kan vara tillräckliga. Jag anser att det finns vissa svagheter i förslaget som gör att vi med skärpt uppmärksamhet bör följa den fortsatta utvecklingen och gå vidare lagstiftningsvägen, om det skulle visa sig nödvändigt.

Jag har bl. a. velat understryka att det förhållandet att vi inför licenstvång för luft- och fjädervapen för ungdomar under 18 år kan verka tämligen illusoriskt så länge möjligheten kvarstår att, om man lyckas komma över ett sådant vapen, obehindrat köpa ammunition till detta oavsett ålder. I den här problematiken har man heller inte löst frågan om hur man skall komma till rätta med farliga leksaker, som otvivelaktigt åstadkommer en rad onödiga olyckor. Det är inte bara explosiva vapen utan också sådana leksaker som slangbågar, pilbågar och de nu tydligen moderna blåsrören som kan åstadkomma rätt allvarliga skador.

Jag anser följaktligen att man inte bör slå sig till ro med den här lagen och tro att allting är gott och väl, utan man bör vara uppmärksam på hur situationen utvecklas i fortsättningen. Det har jag med mitt särskilda yttrande velat poängtera för kammaren.

Herr JOHANSSON i Växjö (c):

Herr talman! När riksdagen nu går att fatta beslut om att vapenförordningen skall ersättas av en vapenlag, hoppas vi att vad det kommer att innebära av förändringar skall ge en bättre tingens ordning inom vapenhandeln i detta land. Lagförslaget innebär en skärpning av reglerna för innehav, förvaring och utlåning av vapen. Detta måste hälsas med tillfredsställelse, inte minst med tanke på att skjutvapen allt oftare används i samband med allvarliga brott. Antalet väpnade rån mot banker och andra penninginrättningar har ju på senare tid ökat i oroande omfattning. Att detta till viss del är beroende på att vapen är alltför lättillgängliga är uppenbart. Det nu framlagda lagförslaget bör eliminera – i alla fall till viss del – det rådande förhållandet. Utskottet anför också att det inte torde råda något tvivel om att det allmännas möjlighet att i erforderlig utsträckning kontrollera innehav och bruk av skjutvapen utgör

ett viktigt medel i kampen mot våldsbrottsligheten. Samtidigt ger jag departementschefen rätt, när han framhåller att det alldeles överväldigande antalet personer som innehar eller intresserar sig för vapen är laglydiga och ansvarskännande medborgare.

Jag vill också erinra om att vapen i inte ringa omfattning utnyttjas till olaga jakt. Det är också ett tilltag som måste beivras.

Vi kanske har uppfattningen att det inte finns så mycket vapen ute bland allmänheten, vi kanske tror att det bara är i Amerika som folk går omkring med skjutvapen. Men det är nog en liten felbedömning. Det finns mycket vapen ute bland allmänheten även i Sverige.

Med stöd av gällande bestämmelser i vapenförordningen meddelas numera årligen ca 30 000 vapenlicenser av polisstyrelserna i riket, avseende förvärv och innehav för skilda ändamål av omkring 15 000 nya vapen och ungefär lika stort antal begagnade vapen. Mängden vapenärenden visar sedan år 1965 en stigande tendens, och inga tecken tyder på nedgång i ärendefrekvensen eller svikande marknad för vapenförsäljningen. Förmodligen är det en följd av den ökade fritiden och det accelererade behovet av fritidssysselsättningar.

Fördelningen mellan vapen för jakt- och övningsändamål och vapen för renodlat målskytte balanserar uppskattningsvis kring 70 procent jaktvapen och 30 procent målskjutningsvapen.

Ytterligare några siffror: I hela riket finns ungefär 400 000 vapeninnehavare registrerade. Flertalet av dessa har mer än ett vapen. Till detta kommer ett antal illegala vapen som det är svårt att få någon sifferuppgift om.

Jag har uppfattningen att det på sina håll i landet finns mindre seriösa vapenhandlare. Ca 1 350 personer har tillstånd att idka handel med vapen. I mitt landskap, Småland, innehar 188 personer sådant handelstillstånd, och jag skulle tro att ett 30-tal av dem är seriösa vapenhandlare, om man får sätta den etiketten. De andra gör väl så gott de kan med de resurser de förfogar över, men de saknar ofta tillräckliga lagerutrymmen och de har sällan möjligheter att utföra godtagbara reparationer. Ja, många gånger är det mera fråga om ett postorderförfarande eller ett sätt att finansiera en privat vapensamlarverksamhet genom tillfälliga vapenförsäljningar och renodlade bytesaffärer.

Utskottet hälsar med tillfredsställelse statsrådets proposition, och vi hoppas att den skall rätta till åtskilliga brister. Med anledning av ett par motioner som väckts i anslutning till propositionen vill utskottet ytterligare skärpa vissa avsnitt av statsrådets förslag. Fröken Bergegren har här, trots att utskottet har gjort skärpningar utöver propositionen, anfört vissa farhågor. Men vi tror att dessa farhågor inte besannas. Vi har ju i utskottet skärpt propositionen vad beträffar luftgevären — det skall vara tillståndstvång upp till 18 års ålder — och vi har skärpt den något när det gäller utlåning av vapen och lagerhållning. Man kan naturligtvis som fröken Bergegren säga att ammunition för luftgevär också skulle inrymmas i ett kraftigare lagförslag. Men som vi har skrivit i utskottet skall vi ha detta under uppsikt, och det förutsätter vi att också regeringen har. Skulle det inte räcka och några olägenheter uppstår, är vi naturligtvis villiga att rätta till dessa. Men vi får som sagt hoppas att inte fröken

Bergegrens farhågor behöver besannas.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Med detta anförande, i vilket herr Mellqvist (s) instämde, var överläggningen slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 3 Föredrogs justitieutskottets betänkande nr 40 i anledning av vissa av Kungl. Maj:ts förslag i propositionen 1973:169 angående vissa domartjänster.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 4 Konsumentköplag, m. m.

Föredrogs lagutskottets betänkande nr 36 i anledning av propositionen 1973:138 med förslag till konsumentköplag, m. m. jämte motioner.

I propositionen 1973:138 hade Kungl. Maj:ten, under återopande av utdrag av statsrådsprotokollet över justitieärenden för den 23 mars 1973, efter hörande av lagrådet föreslagit riksdagen att anta i propositionen framlagda förslag till

1. konsumentköplag,
2. lag om ändring i lagen (1971:112) om förbud mot otillbörliga avtalsvillkor,
3. lag om ändring i lagen (1970:417) om marknadsdomstol m. m.

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes bl. a. följande:

”Propositionen innehåller förslag till lag om konsumentköp jämte förslag till vissa följdändringar i annan lagstiftning. I den föreslagna konsumentköplagen slås fast vissa grundläggande rättigheter som en konsument alltid skall ha när han från näringsidkare köper varor som är avsedda huvudsakligen för enskilt bruk. Lagen rör i första hand köparens rättigheter mot säljaren. Den behandlar emellertid också hans ställning i förhållande till varans tillverkare, särskild kreditgivare och annan med vilken han kan komma i rättslig förbindelse på grund av köp. Lagen innefattar inte någon fullständig reglering av alla frågor rörande konsumentköp. I de köprättsliga frågor som lämnas utanför regleringen skall den allmänna köplagen gälla på samma sätt som hittills.”

I förslaget till konsumentköplag hade 17 § första stycket första meningen följande lydelse:

”Lämnar säljaren anstånd med erläggande av köpeskillingen eller del därav, får han ej mottaga av köparen ingången växelförbindelse beträffande det som ej erlagts.”

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1973:2020 av herr Börjesson i Falköping (c) vari hemställts att

riksdagen för sin del skulle anta de vid propositionen fogade lagförslagen med den ändringen att 17 § första stycket första punkten förslaget till konsumentköplag inte skulle äga tillämpning på köp på auktion.

Nr 148

Torsdagen den
6 december 1973

*Konsumentköplag,
m. m.*

1973:2052 av herr Brundin m. fl. (m) vari hemställdes att riksdagen beslutade

1. att för sin del anta 1 § förslaget till konsumentköplag med av motionärerna föreslagen lydelse, innebärande att huvudregeln om lagens tillämpningsområde skulle kompletteras med en bestämmelse om att med näringsidkare jämställdes den som helt eller delvis bedrev yrkesmässig försäljning av viss vara,

2. att för sin del anta 11 § förslaget till konsumentköplag med av motionärerna föreslagen lydelse, innebärande att det skulle åligga köparen vid reklamationsanmälan att samtidigt ange vartill anmälan syftade,

3. att hos Kungl. Maj:t uttala vikten av att köplagsutredningens arbete påskyndades samt

1973:2053 av herr Israelsson m. fl. (vpk).

Utskottet hemställde

1. att riksdagen beträffande tillämpningsområdet med avslag på motionen 1973:2052 yrkandet 1 skulle anta 1 § i det genom propositionen 1973:138 framlagda förslaget till konsumentköplag,

2. att riksdagen beträffande köparens reklamationsplikt med avslag på motionen 1973:2052 yrkandet 2 skulle anta 11 § förslaget till konsumentköplag,

3. att riksdagen beträffande förbudet mot användning av växlar med avslag på motionen 1973:2020 skulle anta 17 § förslaget till konsumentköplag,

4. att riksdagen beträffande förslaget till konsumentköplag skulle anta detta i den mån det ej omfattades av hemställan ovan under 1–3,

5. att riksdagen beträffande övriga lagförslag skulle anta dessa,

6. att riksdagen beträffande förhållandet mellan konsumentköplagen och den allmänna köplagen skulle avslå motionen 1973:2053 yrkandet 1,

7. att riksdagen beträffande konsumentköplagens förhållande till avtalsvillkorlagen skulle avslå motionen 1973:2053 yrkandet 2,

8. att riksdagen beträffande översynen av den allmänna köplagen skulle avslå motionen 1973:2052 yrkandet 3.

Reservationer hade avgivits

1. beträffande köparens reklamationsplikt av herr Winberg (m) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa,

att riksdagen -- med förklaring att det genom propositionen framlagda förslaget till konsumentköplag inte kunnat i oförändrat skick antas -- i anledning av motionen 1973:2052 yrkandet 2 skulle anta 11 § med av reservanten angiven lydelse,

2. beträffande förbudet mot användning av växlar av herrar Wiklund i Stockholm (fp), Svanström (c) och Börjesson i Falköping (c), fru Jonäng (c), herr Winberg (m), fru Swartz (fp) samt herr Söderström (m) som

Torsdagen den
6 december 1973

Konsumentköplag,
m. m.

ansett att utskottet under 3 bort hemställa,

att riksdagen — med förklaring att det genom propositionen framlagda förslaget till konsumentköplag inte kunnat i oförändrat skick antas — med bifall till motionen 1973:2020 skulle anta 17 § i förslaget med av reservanterna föreslagen lydelse.

Herr BÖRJESSON i Falköping (c):

Herr talman! Föreliggande utskottsbetänkande innehåller förslag till lag om konsumentköp. Lagen, som är avsedd att träda i kraft den 1 januari 1974, slår fast vissa grundläggande rättigheter som en konsument alltid skall ha när han från näringsidkare köper varor som huvudsakligen är avsedda för enskilt bruk. Lagen blir tvingande, dvs. den skall inte kunna sättas ur spel genom avtal som berövar köparen hans rättigheter enligt lag. Som förutsättning för att lagen skall bli tillämplig gäller inte bara att köpet sker från näringsidkare utan också att varan säljs i dennes yrkesmässiga verksamhet. Andra köp från näringsidkare -- dvs. när näringsidkare säljer en vara utanför sin yrkesmässiga verksamhet — omfattas således inte av lagen.

Genom dessa bestämmelser undantas från lagens tillämpningsområde situationer när säljaren är en privatperson. Även fall då säljaren är juridisk person, men inte tillhör kategorin näringsidkare, undantas från lagstiftningen. Detta gäller t. ex. försäljning av egendom tillhörig ett dödsbo.

Undantag gäller dock inte generellt. Lagen kommer enligt föreliggande förslag, som med all säkerhet kommer att antas av riksdagen, att bli tillämplig även på köp från annan än näringsidkare, om köpet förmedlas av näringsidkare som ombud för säljaren.

Herr talman! Jag vill gärna ha sagt att proposition nr 138, som ligger till grund för det utskottsbetänkande vi nu har att ta ställning till, har antagits med stor majoritet av utskottet i dess helhet, dock med det tillägget att det föreligger två reservationer, varav den ena, reservationen 2, avgivits av mig tillsammans med representanter för folkpartiet och moderaterna och naturligtvis mina partikamrater i utskottet. Som framhållits i reservationen 2 är vi reservanter medvetna om att den utveckling som under senare år ägt rum på konsumtionskreditmarknaden gör det nödvändigt att införa särskilda skyddsregler för konsumenterna med avseende på kreditköp. Vi hälsar därför i och för sig det föreslagna förbudet mot användning av växlar med tillfredsställelse. Det är endast — märk väl detta — när det gäller det föreslagna förbudets tillämplighet vid köp på auktion som vi ej kan ansluta oss till propositionens och utskottsmajoritetens förslag.

Försäljning på auktion sker i de allra flesta fall mot kontant betalning, dvs. det inopade godset — möbler etc. - betalas vid auktionstillfället och får inte avhämtas förrän likvid har erlagts. När det gäller försäljning av yttre levande och döda inventarier är det dock vanligen förekommande att kredit beviljas köparen på exempelvis ett halvt år. Sådana auktioner är ganska vanliga. Den som beviljar krediten är auktionsförrättaren som tillika svarar för kreditens fullgörande. Som regel är det auktionsförrättaren som ikläder sig de eventuella förlustrisker som föreligger. Vid de auktioner där både inre och yttre inventarier försäljs gäller konsument-

köplagen för de inre inventarierna under det att köplagens bestämmelser icke gäller för de yttre inventarierna, t. ex. maskiner, redskap och djur.

Vid sådana auktioner tillämpas som regel exempelvis sex månaders räntefri kredit för godkänd köpare. I den händelse att köparen efter sex månader inte kan fullgöra sina betalningsåtaganden överlämnas till auktionsförrättaren en av köparen accepterad växel på köpeskillingen, vilken växel sedan diskonteras i bank, och beloppet utgör därvid likvid för inropad vara. Är det då fråga om att auktionsinropet avser såväl inre som yttre inventarier kan icke växel utfärdas på andra inrop än de yttre inventarierna. Det är, som vi framhållit i vår reservation, inte ovanligt att en jordbrukare på samma auktion köper dels dyrbara inventarier i jordbruket, dels personligt inre lösöre till ett inte obetydligt belopp. I ett sådant fall gäller förbudet mot växlar endast sistnämnda gods. Uppenbarligen föreligger därvidlag stor risk för att förbudet överträds om växel kommer till användning som betalningsmedel.

Inte minst hänsynstagandet till att risk föreligger för missförstånd i fråga om konsumentköplagens tillämpning vad avser växels användande i samband med auktion talar för att konsumentköplagens bestämmelser om kreditköp inte skall äga tillämpning på köp på auktion. Risken för att köparen skall åsamkas rättsförlust till följd av att konsumentköplagen inte skulle äga sin tillämpning när det gäller köp på auktion synes inte föreligga i samma utsträckning som vid andra avbetalnings- och delbetalningsköp. Därtill kommer att den oklarhet som vidlåder termen näringsidkare blir särskilt märkbar när det gäller auktionsförrättare. Eftersom överträdelse av förbudet kan medföra bötesstraff inger den oklara avgränsningen härvidlag starka betänkligheter.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till reservationen 2 av herr Wiklund m. fl.

Herr WINBERG (m):

Herr talman! Den lag som riksdagen nu står i begrepp att anta, konsumentköplagen, kompletterar ju på väsentliga områden den gamla köplagen. Behovet av den här kompletteringen har ökat under senare år, kanske just därför att den gamla köplagen är dispositiv och att det har riktats kritik mot att det ger t. ex. en säljare möjlighet att begränsa eller helt komma ifrån ansvaret för en såld vara.

Nu är det inget speciellt för Sverige att man uppmärksammar dessa problem. Det är ju frågor som tidigare varit aktuella både i England och i Förenta staterna. Lagutskottet har i stort sett varit enigt vid behandlingen av förslaget, och genom lagen får vi nu inom det mera allmänna civilrättsliga området en motsvarighet när det gäller konsumentskyddet till vad som förut genomförts inom det näringsrättsliga området. Några delade meningar om lagen som sådan föreligger inte.

Det är endast i två avseenden beträffande lagens utformning som det under utskottsbehandlingen har varit litet olika meningar. Det är då dels frågan om förbudet att använda växlar som betalningsmedel, om det skall gälla vid köp på auktion eller ej, och det är frågan om hur reglerna för köparens reklamationsplikt skall utformas.

När det gäller frågan om växlar har herr Börjesson i Falköping nyss framfört reservanternas syn på den frågan och jag kan nöja mig med att

Torsdagen den

6 december 1973

*Konsumentköplag,**m. m.*

biträda hans yrkande om bifall till reservationen 2.

Reservationen 1 behandlar utformningen av 11 § i lagen, och där har jag i anslutning till en motion av herr Brundin m. fl. föreslagit en annan regel för köparens reklamationsplikt än vad majoriteten har stannat för. Jag vill då kanske först, herr talman, säga att det förhållandet att jag står som ensam reservant inte betyder att de två moderater som deltagit i behandlingen i utskottet -- herr Söderström och jag -- haft olika meningar. Det beror bara på att herr Söderström inte hade tillfälle att delta i utskottets slutliga avgörande på den här delen. Det framgår kanske inte av närvaroförteckningen, men så var det faktiska förhållandet. Herr Söderström har bett mig framhålla att han delar de synpunkter som utvecklats i reservationen 1.

Utskottet anser, att det vid reklamation av köparen på grund av fel i vara, räcker med s. k. neutral reklamation. Det innebär att köparen inte behöver ange vad han vill ha för åtgärd vidtagen genom reklamationen, t. ex. att köpet skall hävas. Det kan finnas skäl för den regeln att köparen inte så fort han reklamerar skall vara obligatoriskt skyldig att anmäla om han vill häva köpet eller få någon annan åtgärd vidtagen. Men det måste samtidigt stå i båda parter intresse att så snart som möjligt få det här förhållandet, den kontrovers som ligger bakom reklamationen, löst. Det är också utskottets mening. Reservationens förslag innebär emellertid att i de fall då säljaren direkt frågar köparen vilka anspråk köparen har på grund av felet, då -- men först då -- bör det också åligga köparen att ange det. Försummar han då att lämna svar inom skälig tid bör han i likhet med vad majoriteten föreslår beträffande försummad reklamation kunna förlora rätten att göra gällande befogenhet på grund av felet. Genom att införa den s. k. interpellationsrätten -- det finns en förebild till detta i 26 § köplagen -- får man enligt min mening bättre balans mellan säljares och köparens rättigheter och skyldigheter, och man kan åstadkomma att frågan om vilka åtgärder som bör vidtas inte förhalas. En förhållning måste vara till nackdel för båda parter i ett konkret avtalsförhållande. Jag yrkar därför, herr talman, bifall till reservationen 1.

Jag vill också säga ett par ord om ikraftträdandet av lagen. Det skall ske den 1 januari 1974, och det har under arbetet med detta lagförslag inte kommit fram något annat förslag beträffande tidpunkten, vare sig under motionstiden eller under utskottets realbehandling. Nu är emellertid den tid som står till förfogande för information om och förberedande av den nya lagen utomordentligt kort. Det är som utskottet framhåller mycket viktigt att lagens innehåll blir känt hos allmänheten och att det är en väsentlig samhälls- uppgift att sprida den informationen.

Flera av de organisationer som företräder yrkesgrupper som i sin verksamhet kommer i nära beröring med den nya lagen har uttryckt sin tvekan om det på den korta tid som nu står till buds fram till årsskiftet går att vidta alla de åtgärder som behövs för att lagen skall kunna tillämpas i praktiken. Sakläget tycks faktiskt vara att vi i dag nu går att anta en lag, som träder i kraft den 1 januari och där möjligheterna, inte minst med tanke på att julhelgen kommer emellan, att komma ut med tillräcklig information till både allmänhet och näringsidkare och deras anställda innan lagen träder i kraft måste bedömas som små.

Utskottet är medvetet om dessa problem och uttalar att det kan medföra onödiga rättsförluster i början, vilket ju är beklagligt eftersom det naturligtvis måste ligga i konsumentköplagens anda att i stället förhindra rättsförluster för de enskilda medborgarna.

Det är möjligt att vi borde ha skjutit fram tidpunkten för ikraftträdandet. Nu har vi emellertid varit eniga i utskottet på den här punkten, och jag nöjer mig, herr talman, med att uttala en förhoppning att lagens ikraftträdande trots allt skall kunna ske på ett smidigt sätt och utan att någon åsamkas onödiga rättsförluster.

Herr ERNULF (fp):

Herr talman! När jag läser och jämför vad utskottets majoritet anfört med herr Winbergs reservation 1, då frågar jag mig vad lagstiftarens avsikt är på den punkt som där behandlas. Det är alltså fråga om det fall att en köpare har meddelat säljaren att han inte är nöjd med den köpta varan, men han talar inte om vilken åtgärd han begär. Han talar inte om huruvida han vill att köpet skall gå tillbaka, eller om han vill ha prisnedsättning, eller om han vill att säljaren skall avhjälpa felet, eller om han till äventyrs har något annat önskemål.

Såvitt lagtexten utvisar kan köparen vänta hur länge han vill med detta. Utskottet säger att det i regel ligger i köparens intresse att rätt snabbt tala om hur han vill ha frågan löst. Men en lagstiftning skall ju inte bara avse normalfallen, utan också undantagssituationer. Visst kan det uppstå sådana situationer där köparen av en eller annan anledning inte vill lämna något besked inom rimlig tid, och detta kan självfallet förorsaka säljaren skada.

Reservanten vill att man löser den frågan – som jag betraktar som en lucka i lagstiftningen – genom att säljaren kan begära besked av köparen. Får han inte det inom rimlig tid, så förlorar köparen enligt reservanten sin rätt att framställa något anspråk.

Jag är inte alldeles säker på att detta är den bästa lösningen. Man kunde ju till exempel tänka sig skadeståndsrätt i stället. Hur som helst måste man på något sätt tala om vad lagstiftaren tänker sig i detta fall. Annars är det en lucka som måste ge upphov till osäkerhet och olägenhet i rättstillämpningen.

Det är rimligt att om en fråga uppkommer under lagstiftningens förarbeten, lagen talar om hur man har tänkt sig att lösa frågan.

Jag skulle vilja rikta mig till statsrådet Lidbom, som vi har glädjen se i kammaren vid den här frågans behandling: Är det meningen att man skall gå tillbaka till den allmänna köplagen och jämlikt grunderna för reklamationsinstitutet lösa problemet? Jag tror inte det är möjligt, eftersom man här ger en helt annan problemlösning när det gäller reklamationer.

Eller skall man gå tillbaka till avtalslagen och försöka få ledning där? Eller skall man återfalla på något slags allmänna rättsgrundssatser?

Jag tror inte någon av de vägarna är möjlig, och det skulle innebära att man helt öppet lämnar situationen oreglerad – en situation som måste uppkomma då och då.

Frågan är kanske inte så lätt att besvara, men jag skulle ändå vilja rikta

Torsdagen den
6 december 1973

*Konsumentköplag,
m. m.*

den till statsrådet Lidbom: Hur skall man enligt lagstiftarens mening lösa den situation som uppkommer i de måhända fåtaliga undantagsfall då köparen efter en neutral reklamation, trots anmaning från säljaren inte inom rimlig tid talar om vilken åtgärd han önskar?

Skulle man inte kunna lösa den frågan nu, så har jag ingen annan möjlighet än att rösta för reservationen 1, som i alla fall innebär ett svar på frågan.

Fru LUNDBLAD (s):

Herr talman! Eftersom den tidigare lagstiftning på detta område som reglerar köprätten inte har haft någon tvingande karaktär utan det har varit möjligt att kringgå och ändra innebörden genom speciella kontrakt samt genom garantibevis och liknande, så har konsumenterna ofta känt sig rättslösa efter köp av bristfälliga varor. Den nya lagen på köprättens område, som lagutskottet nu har behandlat i sitt betänkande nr 36, innebär att det nu skapas tvingande bestämmelser som skall hjälpa konsumenten och skydda honom i köpsituationen. Även om dessa bestämmelser inte har samma omfattning som de bestämmelser som nu finns i köplagen innebär lagen ändå en förbättring för konsumenten, därför att den tidigare köplagen som nämnts ofta har satts ur kraft. Jag tycker det är mycket glädjande att man i utskottet i lagförslagets viktigaste delar har varit överens. Tidigare har det just i frågor som gällt konsumentpolitiken ofta rått mycket delade meningar. Men så har inte varit fallet denna gång.

Till utskottets betänkande har dock fogats två reservationer, och jag skall uppehålla mig litet vid dem.

Herr Winberg har till utskottets betänkande fogat en reservation som gäller köparens reklamationsrätt, och reservanten säger där: "Det kan emellertid undantagsvis uppstå situationer då säljaren kan anses ha ett legitimt intresse av att förmå köparen att ange vilken rättelse han kräver ...". Därför menar herr Winberg att man i lagen skall införa plikt för köparen—konsumenten att koncist ange sina anspråk på grund av felet. I lagen har angivits flera olika åtgärder som kan komma i fråga, om någon har köpt en vara som är behäftad med fel. Antingen kan felet avhjälpas genom reparation, eller också kan man byta ut varan. Likaså kan felet ersättas genom avdrag på köpeskillingen. Slutligen kan också köpet upphävas. Nu menar herr Winberg att konsumenten utan närmare undersökningar skall ange hur felet skall avhjälpas. Jag tycker att reservationen bygger på en helt felaktig föreställning om vilka möjligheter köparen har inför marknadsföringens krafter.

I näringslivets skrifter framställer man ofta konsumenten i köpsituationen som om det vore en mycket enkel sak att utvälja och handla varor, men så är det ju inte. Konsumentköplagen har sin stora betydelse vid köp av stora och dyra kapitalvaror till hushållet, t. ex. tvättmaskiner, radio, TV och dammsugare, samt vid köp av dyra klädesplagg. Man frågar sig hur en konsument utan specialkunskaper och noggranna undersökningar skall kunna avgöra om det fel han upptäcker på t. ex. en ny tvättmaskin är ett allvarligt fabriktionsfel som kräver utbyte av maskinen, eller om det bara behöver göras en liten enkel justering. Om det skulle finnas en

sådan reklamationsbestämmelse föreligger det risk för, att köparen är alldeles för blygsam i sina krav och därför avhänder sig chansen till att den riktiga åtgärden vidtas.

Även om man önskar en rationell handläggning av alla reklamationsfrågor som kan uppstå, så får ändå inte det rationella ta makten över det rättfärdiga. Jag tror att man allvarligt skulle mjuka upp konsumentens rättigheter i ett väsentligt avseende, om man omedelbart avkrävde denne ett besked om en precisering, och en sådan precisering skulle också kunna begränsa säljarens skyldigheter. Meningen måste vara att lagen skall säkerställa absoluta minimikrav när det gäller konsumentens rätt att få en felfri och fullt funktionsduglig vara.

Den lokala konsumentnämnden i Hälsingborg kan ur sina handlingar hämta fram många exempel på hur konsumenter lurats på grund av fel i vara, antingen säljaren gjort det medvetet eller omedvetet. Icke sällan ser man av historieskrivningen i sådana ärenden att det förekommit en mängd kontakter med säljaren. Det har ofta uppstått dröjsmål när det gällt att rätta till eventuella fel, undanflykter när det gällt att byta ut varan. Ofta har man fått hota med rättsförfarande eller tillgripa sådant innan saken blivit uppklarad.

Lagen är ett kraftigt skydd för konsumenten, speciellt mot mindre seriösa tillverkare och säljare som använder dåliga marknadsföringsmetoder. Därför bör också seriöst arbetande företag slå vakt om konsumentköplagen och hälsa den med tillfredsställelse.

Som utskottet anfört bör det vara möjligt för säljaren att vid samtal med köparen få veta, om denne anser felet så allvarligt att han vill häva köpet, utan att ett sådant besked i och för sig förbinds med speciell rättsverkan, som i vissa fall skulle kunna begränsa de möjligheter köparen har att få rättelse.

Den andra reservationen gäller begränsningen av formerna för kreditköp. Den tillstyrker en motion av herr Börjesson i Falköping och omfattas av alla utskottets borgerliga ledamöter. I konsumentköplagens 17 § stadgas ett klart förbud mot användande av växlar för reglering av skuld vid köp av vara för enskilt bruk. Förbudet har tillkommit på grund av att anmärkningar knutna till ett köp inte kan göras till växel innehavare som inte är säljare. Vid erläggande av köpesumma genom utställande av växel avhänder sig köparen kanske på detta sätt sin rätt att reklamera köpet.

Konsumentombudsmannen har i flera år försökt sanera avbetalningsvillkor och avbetalningssätt på kapitalvaruområdet. Man kan säga att den bestämmelse som nu föreslås i konsumentköplagen närmast är en uppföljning av de strävanden som konsumentombudsmannen givit uttryck för genom en del av sina beslut. För att ge eftertryck åt förbudet har man i lagen också belagt överträdelse med bötesstraff.

Dessa bestämmelser är väsentliga när det gäller att stärka skyddet för konsumenterna. Därför måste man betrakta ett undantag från denna lagbestämmelse som en uppmjukning av konsumentskyddet.

Vid auktioner sker köpet av varan helt utan varudeklaration; man tar alltså emot varan i s. k. befintligt skick. Den enda varupresentationen lämnas av auktionsförrättaren, som oftast själv är utropare. De borgerliga

partierna har i sina grupper framstående auktionsförrättare som är kända för sin talekonst. Om jag ville vara litet skämtsam skulle jag kunna undra om det manne kan vara risken för att presentationen av auktionsgodset skall behöva bli mera blygsam och mindre effektiv i fortsättningen som försatt lagutskottets borgerliga ledamöter i tvivelsmål inför konsumentskyddet på denna punkt.

I utskottets utlåtande slås det fast att argumenteringen i herr Börjessons motion främst tar sikte på att stödja auktionsförrättarnas intressen. Just när det gäller varor som sålts i befintligt skick innebär konsumentköplagen en klar förbättring i förhållande till den nu existerande köplagens bestämmelser. Utskottet har ansett att någon uppmjukning av konsumentköplagen inte bör ske beträffande formen för kreditköp vid auktioner. Det har funnits tendenser att i ökad utsträckning övergå till auktioner när man vill försälja överskottslager av möbler och dyra kapitalvaror till hushållen, och det är en utveckling som vi inte bör stödja genom att godta färre restriktioner för kreditköp vid auktioner.

Herr Börjesson nämnde att detta är speciellt besvärligt därför att man vid auktioner säljer både varor för enskilt bruk och varor för bruk i rörelse. Men jag tycker inte att det skulle vara omöjligt för auktionsförrättaren att i sådana fall dela upp varorna i dessa två grupper. Det är ofta mycket olika slag av varor som används för enskilt bruk respektive som del i rörelse. Herr Börjessons argument för att från föreslaget förbud undanta växel som utställts vid köp på auktion är inte tunga.

Herr talman! Till slut vill jag säga att det är mycket glädjande att denna nya hörnsten i konsumentpolitiken har lagts. Vi har tidigare fått lagar om otillbörlig marknadsföring, om otillbörliga avtalsvillkor, hemförsäljning, livsmedelsfrågor och liknande, och jag tror att det lagförslag som vi nu behandlar emotses med mycket stor förväntan hos de myndigheter och organisationer som sysslar med konsumenternas rättigheter. Därför tror jag att vi inte skall fördröja ikraftträdandet av lagen; berörda människor runt om i landet har säkert mycket väl reda på att den här lagen är på väg, och jag tror också att konsumentverket har förberett den information som skall ges om den nya lagen. Därför vill jag avslutningsvis yrka avslag på de två reservationer som finns fogade till utskottets hemställan i punkterna 2 och 3 och yrka bifall till lagutskottets hemställan under punkterna 1–8.

Herr WINBERG (m) kort genmäle:

Herr talman! Fru Lundblad argumenterar egentligen mer mot motionen, som för all del ligger till grund för reservationen 1, än mot reservationen. Hon säger att man, om man följer mitt förslag, skulle tvinga köparen att omedelbart ge ett besked. Nej, jag har förändrat skrivningen i reservationen. Tanken i motionen var att köparen skulle göra en sorts hävningsförklaring omedelbart, men jag menar att det kan finnas skäl som talar för att köparen behöver tid på sig att fundera över vilket slags åtgärd han vill vidta. Därför kan det vara viktigt att ha den s. k. neutrala reklamationen. Men det kan finnas behov av en skyldighet för köparen att svara just i de fall där säljaren finner det erforderligt att

få ett besked och tillfrågar köparen. Det ligger i linje med både propositionen och den uppfattning som utskottsmajoriteten har; jag drar bara ut konsekvenserna av det hela och får en klar reglering.

Lagstiftningen skall bl. a. ha till uppgift att klart ange de olika möjligheter som finns och avväga de skilda intressena. Fru Lundblad sade själv att säljaren bör få besked. Det är det jag också tycker, och därför anser jag att den här klara rätten bör finnas. Jag tror inte att någon köpare förlorar på en sådan skrivning. Och jag hänvisar slutligen, herr talman, till åtskilliga remissinstanser som har fört in den här frågeställningen i bilden.

Herr BÖRJESSON i Falköping (c) kort genmäle:

Herr talman! Fru Lundblad säger att reservationen 2 innebär en uppmjukning av konsumentköplagen. Jag tror att fru Lundblad då övervärderar denna fråga, eftersom det mycket sällan förekommer att växlar utfärdas på auktioner som kommer att omfattas av konsumentköplagen. De allra flesta auktioner som gäller försäljning av inre inventarier sker i huvudsak mot kontant likvid. Det gör att svårigheter kan uppkomma vid kombinerade auktioner, där vederbörande säljer yttre levande och döda inventarier, och dessutom inre inventarier för enskilt bruk. I sådana fall kan naturligtvis problem uppstå, men vi får komma ihåg att växel – vilket framhålls i min motion och i reservationen 2 – som regel inte utfärdas vid köpetillfället, utan köparen har haft någon tid på sig att undersöka varan. Vanligtvis får köparen sex månaders räntefri kredit, och jag tror att de rättsförluster som åsamkas vid köp på auktion är mindre än vid andra former av konsumentköp där växel används.

Vidare har köparen rätt att vägra medverka till att en växelförbindelse uppkommer. Om köparen vägrar att acceptera en växel rörande restlikvid, medför detta inga rättsverkningar med avseende på hans rätt till godset eller beträffande köpevillkoren i övrigt. Enligt min mening torde det ur konsumentskyddssynpunkt inte finnas några betänkligheter emot att inte låta det föreslagna förbudet mot växlar omfatta köp på auktion.

Jag vill återropa vad Sveriges advokatsamfund anfört i sitt remissyttande, nämligen att det varken är erforderligt eller lämpligt att utsträcka lagens tillämplighet till försäljning på auktion.

Herr talman! Jag vidhåller min reservation.

Fru LUNDBLAD (s) kort genmäle:

Herr talman! Eftersom herr Börjesson i Falköping själv anser att det endast är i undantagsfall växlar behöver tillgripas som betalningsmedel på auktioner och eftersom det då gäller köp av vara som är avsedd enbart för enskilt bruk, finns det kanske ingen anledning att i lag öppna möjlighet för inköp på detta sätt. Vad beträffar kreditköp av konsumentvaror – kapitalvaror och dagligvaror – har man under de senaste åren sanerat i kreditfloran och rensat bort de värsta olägenheterna. Det är viktigt att även vid auktioner få använda kreditmöjligheter som på ett klarare sätt visar konsumenten vad som är lånekostnader och vad som är ränta. Det är mycket svårt vid användning av växlar att få klarhet i hur det ligger till

med den saken. Nya kreditformer har under de senaste åren kommit fram i samarbete mellan banker och olika firmor som säljer varor på kredit, och jag tycker att man bör slå fast att växlar även på detta område bör tas bort vid konsumentköp.

Herr Winberg har i sin reservation enbart tagit upp den s. k. interpellationsrätten för säljaren. Det finns vissa rättsverkningar knutna till denna interpellationsrätt. Även om konsumenten har preciserat sin kritik, är det mycket möjligt att varan ändå inte är tillfredsställande när den kommer köparen till handa, och säljaren kan då åberopa att köparen redan har förklarat att det var en riktig åtgärd som vidtogs och att andra åtgärder därför inte behöver vidtas.

Även om konsumenten har lång tid på sig kan det vara svårt att konstatera vad som är fel inne i en maskin. Det gäller ofta sådana varor som klockor och tvättmaskiner och andra dyrare kapitalvaror, som ibland är så tekniskt komplicerade att en vanlig konsument inte med en gång kan se vad som behöver åtgöras för att varan skall bringas i ett funktionsdugligt skick. Därför tror jag det är nödvändigt att inte bara tidsmässigt ge konsumenten rätt stor frihet utan också se till att han så småningom, när det står klart vad det är för fel på varan, kan få sådana åtgärder vidtagna att han får full valuta för de pengar som han har betalat för varan.

I mitt första anförande tog jag inte upp vad herr Ernulf sade. Jag skulle därför här mycket kortfattat vilja säga att lagen anger att felet skall anmälas inom skälig tid och inte senare än inom ett år. På grund av att det är fråga om olika slags varor kan man inte precisera närmare vad som skall gälla.

Herr BÖRJESSON i Falköping (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall fatta mig mycket kort. Även om det blott är få som kommer att utnyttja möjligheten att använda växel som betalningsmedel vid auktioner på inre inventarier, vill jag säga till fru Lundblad att ett förbud mot användning av växel skapar oerhört stor irritation när det är fråga om försäljning exempelvis av blandat gods, dvs. inventarier i rörelser och personlig lösegendom. Jag tycker det är lämpligt och rationellt att inte skapa svårigheter genom en lagstiftning, som i det ena avseendet godkänner betalning med växel men i det andra avseendet icke godkänner betalning med växel.

Herr statsrådet LIDBOM:

Herr talman! Med tanke på den glädjande enighet som råder, i varje fall i stort, kring den nya konsumentköplagen hade jag tänkt skona kammarens ledamöter från att lyssna på mina utläggningar. Men eftersom herr Ernulf ställer en direkt fråga till mig och vill ha hjälp med att välja mellan propositionen och reservationen får jag väl försöka att bidra med den hjälpen.

Herr Ernulfs fråga gäller 11 § i konsumentköplagen som handlar om reklamation på grund av fel i varan. Propositionen säger inte mycket annat än att om det är fel i varan har köparen rätt att inom skälig tid efter det att han märkt eller bort märka felet reklamera och komma ifrån

Torsdagen den
6 december 1973*Konsumentköplag,
m. m.*

de rättsliga konsekvenserna av sin affär. Allt propositionen kräver är ett påpekande av felet, en s. k. neutral reklamation, och sedan får köparen i sinom tid välja om han vill lämna tillbaka varan och få pengarna tillbaka, om han vill ha skadestånd eller om han vill ha avdrag på köpeskillingen.

Detta är herr Winberg inte nöjd med. Han vill i sin reservation att man skall lägga litet större skyldigheter på köparen och säger att om säljaren efter en reklamation frågar köparen vad köparen egentligen vill – lämna tillbaka varan, ha felet avhjälpt eller få avdrag på köpeskillingen – skall köparen vara skyldig att utan oskäligt uppehåll ange sina anspråk på grund av felet.

I jämförelse med propositionen innebär herr Winbergs förslag någon försvagning av köparens rättsliga ställning. Reservationen innebär, det kan man kanske medge, ett förtydligande på en punkt. Men det är ett förtydligande av en detalj och löser en typ av problem som ändå aldrig fullständigt kan lösas i lagstiftningen. Herr Winberg kunde lika väl ha intresserat sig för andra detaljer där oklarheten inte är mindre besvärande. Det kan ju tänkas att man har den situationen att säljaren efter en neutral reklamation inte alls bryr sig om att framställa någon förfrågan, utan båda parterna är passiva. Vad händer då? Så småningom blir det naturligtvis en viss effekt av denna passivitet. Har köparen betalat och fått varan får man så småningom anse att reklamationens effekt har bortfallit.

Den här frågan och en rad andra frågor är av en sådan typ att man i den här lagen liksom i så många andra lagar måste överlåta åt rättspraxis att lösa dem, om vi inte skall få en snärskog av bestämmelser som ändå inte klarar alla problem. Jag tycker att det Winbergska bidraget till lagstiftningen inte är riktigt så förtjänstfullt som det kan se ut. Dessutom innebär det en försvagning av köparens ställning, som jag har svårt att finna sakliga motiv för.

Herr ERNULF (fp):

Herr talman! Det var ju tillfredsställande att statsrådet Lidhom ville hjälpa till med att lösa den här frågan. Men hjälpen kanske inte blev fullt så effektiv som jag hade hoppats. Hans svar var egentligen att detta får man överlåta åt rättspraxis att lösa.

Den situationen att köparen talar om att han inte är nöjd med varan men vägrar att inom rimlig tid lämna besked om vilken åtgärd han påkallar – återgång av köpet, nedsättning av köpeskillingen eller avhjälpan av felet – är en fråga som är naturlig att lösa genom lagstiftning och bör inte överlämnas till rättstillämpningen utan att någon ledning ges. Det kan tänkas ett sådant fall som att det är fråga om köp av modebetonade säsongvaror, t. ex. s. k. popkläder. Om köparen inte är nöjd med klänningen, jackan eller vad det kan vara och väntar ett halvår med att lämna besked om han eller hon vill lämna tillbaka varan, kanske säljaren sedan har det litet svårare att sälja den på nytt. Det är rätt orimligt att köparen på det sättet i princip utan begränsning i lagen skall kunna vänta med att lämna besked.

Jag håller med fru Lundblad om att man inte omedelbart skall kunna avkräva ett besked från köparen. Men jag kan ställa frågan – antingen till

fru Lundblad eller till statsrådet Lidbom: Skall man över huvud taget inte ha en tidsfrist för köparens skyldighet att lämna besked? Och vilken ledning har domstolarna vid lösning av detta problem? Såvitt jag kan se ingen alls! Vore det ändå inte på sin plats att man på något sätt talar om vad lagstiftaren menar på den här punkten?

Herr WINBERG (m):

Herr talman! Jag vet inte om man skall tolka statsrådets anförande så att han har på känn att det finns fel här och var i denna lagstiftning. Han frågade nämligen varför jag inte gick med på andra punkter där det finns samma skäl att framföra ändringsförslag. Vi kan ju inte lagstifta om alla tänkbara situationer, men här har vi en speciell situation som man försöker lösa på ett visst sätt och som jag tycker att mitt förslag löser på ett litet bättre sätt.

Statsrådet sade två gånger att det här skulle innebära en försvagning av köparens ställning. Jag skulle vilja säga att det är ett klarläggande av båda parter ställning. Jag tror att det är till fördel också för köparen att exakt veta vilken situation han hamnar i.

Jag kan inte förstå annat än att detta i de undantagsfall vi talar om -- det gäller bara sådana -- kommer att medföra en utdragning av kontroverser mellan säljare och köpare; man kommer inte till något slut. Det måste ju ändå till sist bli så att köparen tvingas säga om han vill häva köpet, ha avdrag på köpeskillingen eller byta varan. Det vore rimligt att lagen angav så att säga yttersta gränsen för när han måste bestämma sig.

Fru LUNDBLAD (s):

Herr talman! Herr Ernulf ville ha ytterligare besked om vad som menas med "skälig tid". Jag vidhåller att det är mycket svårt att exakt ange vad som avses med "skälig tid". Det beror mycket på den vara det gäller. Om man t. ex. köpt en päls på sommaren, finns det säkerligen skäl för att man inte förrän till vintern kan tala om att det finns ett fel på varan, eftersom man inte börjat använda den förr. Därför tycker jag att bestämmelsen "dock ej senare än ett år" är fullt tillräcklig.

Sedan måste det naturligtvis ankomma på rättstillämpningen att avgöra vad som är skälig tid, och det måste variera efter olika slag av varor och efter olika omständigheter. Jag tror att det är omöjligt att ange detta i lagen.

Herr Börjesson i Falköping tog upp en diskussion om auktionsförrättarna. Till hans bemärkningar om hur svårt det kan vara för en auktionsförrättare när denne har varor både för enskilt bruk och för rörelsebruk vill jag säga, att eftersom lagen helt gått in för att skydda konsumentens rättigheter, så måste vi här kunna dra gränser. Det som herr Börjesson främst vill tillgodose är ju auktionsförrättarens intressen och bekvämlighet, och det måste vi se bort ifrån i denna lagstiftning.

Herr ERNULF (fp) kort genmäle:

Herr talman! Fru Lundblad sade att det är tillräckligt med bestämmelsen "skälig tid -- -- dock ej senare än ett år". Men denna frist gäller inte i det fall jag tog upp, nämligen då köparen har underrättat säljaren

att han är missnöjd med varan men inte talar om ifall han vill lämna tillbaka den, ha felet avhjälpt eller få priset nedsatt. Han kan vänta med detta besked hur länge som helst utan att någon lagregel hindrar honom.

Statsrådet Lidbom sade att rättstillämpningen får klara upp det hela, men jag ställer mig tveksam till att det därvidlag finns sådana möjligheter.

Jag upprepar frågan: Tycker fru Lundblad att man skall få vänta hur länge som helst – även om det gäller modevaror – med att tala om ifall man vill lämna tillbaka varan eller inte?

Jag är inte nöjd med reservationen 1, men i avsaknad av ett tillfredsställande svar på frågan hur lagstiftaren tänkt sig lösa denna situation, nödgas jag rösta med reservation 1, eftersom den i alla fall ger en anvisning för lagstiftaren, medan propositionen och utskottsmajoritetens förslag inte lämnar någon anvisning alls.

Herr BÖRJESSON i Falköping (c) kort genmäle:

Herr talman! Tycker fru Lundblad att det är tillfredsställande att man på en och samma auktion tillämpar två olika principer – en del varor går under konsumentköplagen, medan andra inte gör det när det gäller användande av växel som betalningsmedel. Jag tycker att det är rationellare att tillämpa en och samma princip när det gäller växels användande som likvidmedel på auktioner.

Herr ISRAELSSON (vpk):

Herr talman! Med anledning av den i förevarande utskottsbetänkande behandlade propositionen med förslag till konsumentköplag har avlämnats motionen 2053 med mig som första namn. Motionen innehåller två yrkanden. Inte i något av dem föreslås en ändring i propositionens förslag till lagtext, utan yrkandena går ut på att riksdagen i samband med lagens antagande skall klart tolka den nya konsumentköplagen dels i förhållande till köplagen, dels i förhållande till avtalsvillkorlagen.

I motionen yrkas för det första att de minimiregler för konsumentens rätt vid köp från näringsidkare, vilka finns i konsumentköplagen, inte utgör hinder för tillämpning av den allmänna köplagens regler fullt ut också vid konsumentköp. För det andra yrkas att ett avtalsvillkor skall kunna bedömas som oskäligt, även om det uppfyller minimikraven i konsumentköplagen.

Vid utskottsbehandlingen av propositionen och motionen har utskottet funnit att de yrkanden som framförts i motionen kan anses tillgodosedda, om man tolkar propositionen på det sätt som utskottet finner riktigt. Denna tolkning av konsumentköplagen framgår klart av utskottets skrivning, och därmed anser jag syftet med motionen väsentligen uppnått.

Herr talman! Jag har inget annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkten 1

Utskottets hemställan bifölls.

Torsdagen den
6 december 1973

Konsumentköplag,
m. m.

Punkten 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herr Winberg, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Winberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller lagutskottets hemställan i betänkandet nr 36 punkten 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Winberg.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Winberg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	230
Nej	—	50
Avstår	—	5

Punkten 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herr Wiklund i Stockholm m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Börjesson i Falköping begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller lagutskottets hemställan i betänkandet nr 36 punkten 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herr Wiklund i Stockholm m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Börjesson i Falköping begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	155
Nej	—	129
Avstår	—	2

Punkterna 4–8

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

§ 5 Föredrogs

Kulturutskottets betänkande

Nr 44 i anledning av propositionen 1973:170 i vad avser anslag på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1973/74 till kulturändamål, m. m.

Nr 52 i anledning av propositionen 1973:170 angående utgifter på tilläggsstat 1 till riksstaten för budgetåret 1973/74 i vad avser anslag inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde

Kammaren biföll vad utskotten i dessa betänkanden hemställt.

§ 6 Ang. industrilokaliseringen i de s. k. fyrkantkommunerna i Norrbottens län

Herr inrikesministern BENGTTSSON erhöll ordet för att besvara herr Stridsmans (c) i kammarens protokoll för den 9 november intagna fråga, nr 293, till herr industriministern, och anförde:

Herr talman! Herr Stridsman har frågat industriministern hur han ser på möjligheterna att i fortsättningen få till stånd en industrilokalisering i de s. k. fyrkantkommunerna i Norrbotten som bättre överensstämmer med dessa kommuners önskemål. Frågan har överlämnats till mig för besvarande.

Kommunerna i den s. k. fyrkanten -- Luleå, Piteå, Boden och Älvsbyn -- samt länsstyrelsen i Norrbottens län har varit överens om att kommunerna i detta område skall betraktas som en enhet. I den plan för utveckling av den regionala strukturen som riksdagen antog år 1972 utsågs området till primärt centrum. Samtidigt uttalades beträffande primära centra som består av flera kommuner att en rimlig funktionsuppdelning mellan de olika delcentra bör göras i planeringen på länsnivå. Dessa frågor är föremål för särskild uppmärksamhet i den pågående länsplaneringen.

När det gäller industriföretagens val av lokaliseringsort försöker regeringen påverka företagen till en lokalisering som överensstämmer med de regionalpolitiska målen. Goda resultat har uppnåtts i de s. k. fyrkantkommunerna. Statsmakterna kommer också i fortsättningen att göra ansträngningar för att tillföra dessa kommuner nya arbetstillfällen.

Under detta anförande övertog herr tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr STRIDSMAN (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret på min fråga. Jag måste tyvärr samtidigt konstatera att statsrådet glidit förbi själva frågeställningen. Det gällde ju på vilket sätt statsrådet bedömer möjligheterna att i fortsättningen bättre kunna uppfylla kommunernas önskemål inom den s. k. Fyrkanten när det gäller angelägna lokaliseringar.

Fyrkantkommunerna -- Luleå, Boden, Piteå och Älvsbyn -- var enhälliga i sitt utlåtande att Boden skulle vara den ur flera synpunkter mest lämpliga lokaliseringsorten för fälgfabriken. Det är exempelvis inte alltid så lätt att pendla mellan Boden och Luleå. Arbetsplatserna i Luleå kan inte nås av de människor som är bosatta inom Bodens glesbygdsdelar, beroende på att reella pendlingsmöjligheter i huvudsak endast finns mellan stadskärnorna. Speciellt för de människor som är bosatta inom

Torsdagen den
6 december 1973

Ang. industrilokaliseringen i de s. k. fyrkantkommunerna i Norrbottens län

Torsdagen den
6 december 1973

*Ang. industrilokali-
seringen i de s. k.
fyrkantkommuner-
na i Norrbottens
län*

Gunnarsbyns församling, stora delar av Överluleå församling samt hela kommundelen Edefors är tillgången på arbetsplatser i Bodens stadskärna av stor vikt, eftersom de näringar som finns inom dessa glesbygdsdelar – huvudsakligen jord- och skogsbruksnäringarna – ej tillnärmelsevis kan ge människorna full sysselsättning.

Därför vill jag ställa följande fråga till herr statsrådet Bengtsson när han nämner att man skall satsa på primära centra: Finns det något samband mellan den nu ensidiga satsningen på endast en ort inom Fyrkanten och den av riksdagsmajoriteten i fjol höst beslutade ortsklassificeringen?

Ortsklassificering innebär för de orter som är placerade utanför primära centra att de får det svårare. I det här fallet har det visat sig att inom Fyrkanten, där det rör sig om fyra kommuner – alla primära centra – har speciellt en kommun och en ort blivit favoriserade på bekostnad av de andra – trots att en enhällig samarbetsnämnd har tillstyrkt att fälgfabriken skulle förläggas till Boden. Det vore intressant att få veta de sakliga motiven till varför man inte har kunnat påverka SVETAB, som i alla fall är ett statligt företag, och det engelska företaget Dunlop, som är intressent i detta fall.

Jag avvaktar med intresse statsrådets besked.

Herr inrikesministern BENGTTSSON:

Herr talman! Det är inte praxis att man tar upp ett enskilt fall till diskussion i en frågedebatt. Att företaget inte har lokaliserats till Boden utan förlagts till ett annat ställe i området beror emellertid på omständigheter som regeringen inte råder över. Det enda alternativet i detta fall hade varit en lokalisering till något annat ställe i landet långt utanför det område vi nu diskuterar. Vi har inte, herr Stridsman, makt i vår hand att bestämma lokaliseringen av ett företag. Jag noterar med tillfredsställelse hur frimodigt herr Stridsman är beredd att ge regeringen utomordentliga befogenheter när det gäller att bestämma var ett företag skall ligga.

Jag vill beträffande det område som herr Stridsman talar om, den s. k. Fyrkanten, framhålla att fram till juli i år ett femtiotal företag har fått lokaliseringsstöd med omkring 140 miljoner kronor, vilket givit sysselsättning åt 800 personer. Dessutom har det genom investeringsfonderna skapats 600 nya arbetstillfällen. Vi har alltså gjort mycket för lokaliseringsverksamheten inom det här området. I det nu aktuella fallet fanns det emellertid ingen annan möjlighet än att förlägga företaget till den stad där lokaliseringen skedde.

Herr STRIDSMAN (c):

Herr talman! Jag vill först konstatera att statsrådet Bengtsson säger att här föreligger omständigheter som han inte råder över och att regeringen inte kan påverka ett enskilt fall. Men i det svar som jag har fått säger inrikesminister Bengtsson i alla fall att regeringen försöker påverka företagen till en lokalisering som överensstämmer med de lokaliseringspolitiska målen.

Jag är tacksam för det beskedet. Men jag hade också väntat mig att det

statliga företaget SVETAB, om vars tillkomst riksdagen beslutade 1969 med uttalandet att det skulle verka i lokaliseringspolitiskt syfte, i detta fall skulle ha utnyttjat den möjligheten.

Låt mig också påpeka följande för den händelse att det är kostnads-skäl som gör att man inte kan förlägga företaget till Boden. För transporter från järnverket till Karlshäll eller Boden måste ju råvarorna lastas in på bil eller järnväg. Transporter av färdigprodukter från Karlshäll i Luleå eller från Boden måste också lastas på bil eller järnväg för vidarebefordran till hamnen. Lastningsmomentet kvarstår i bägge alternativen. Det är endast kostnaden för transporter ca 3 mil mellan Boden och Luleå som tillkommer. Därför vill jag ställa följande fråga: Har man tänkt på den möjlighet som skapades i och med att riksdagen år 1969 fattade sitt beslut om inrättandet av förvaltningsbolaget Statsföretag att ta in offerter för en eventuell kostnadsfördyring? Har man, för den händelse att det är det som är motivet för att företaget inte förlagts till Boden, undersökt denna möjlighet?

Herr inrikesministern BENGTTSSON:

Herr talman! Jag är fortfarande helt obenägen att diskutera ett enskilt fall i en frågedebatt. Det förvånar mig att herr Stridsman kan tro att det kan vara möjligt att göra det.

Jag har sagt att det har gjorts ett stort antal lokaliseringar till kommunerna i Fyrkanten och att vi har gjort väldigt mycket för dem. Men det är inte säkert att detta speciella företag hade hamnat där, om vi inte hade givit vårt tillstånd till en lokalisering till den plats där det hamnat. Tycker herr Stridsman att det hade varit bättre om vi inte hade förlagt det till en av Fyrkantkommunerna? Det fanns många andra som önskade få denna lokalisering. Men den skedde ändå inom detta område, som har ett gemensamt önskemål om att få nya industrier. Det finns ju ett samarbetsavtal mellan kommunerna som också tillämpas. Men i detta enskilda fall kunde man, av skäl som jag inte är beredd att redogöra för i kammaren, inte tillmötesgå kommunernas önskan.

Herr STRIDSMAN (c):

Herr talman! Låt mig bara helt kort konstatera att statsrådets besked nu är att samarbetsnämnden för kommunerna inom Fyrkanten inte heller i fortsättningen kan vänta sig att dess önskemål kan bli tillgodosedda.

Herr inrikesministern BENGTTSSON:

Herr talman! Man kan omöjligen tolka mitt svar så, om man inte är mycket illvillig -- och det må herr Stridsman gärna vara.

Herr STRIDSMAN (c):

Herr talman! Jag är inte alls illvillig, men jag måste kallt konstatera vad statsrådet har sagt. Han kan inte ge besked utan talar bara om att visst har det lokalisrats mycket. Det här speciella fallet, säger han, kunde inte påverkas, för då hade företaget kommit att lokaliseras till en annan

Nr 148

Torsdagen den
6 december 1973

*Ang. industrilokali-
seringen i de s. k.
fyrkantkommuner-
na i Norrbottens
län*

Torsdagen den
6 december 1973

*Om skärpning av
skyddsbestämmel-
serna vid tillverkning
av kemiska preparat*

plats, eventuellt utanför landet. Jag har ju ställt frågan precis så: Kan regeringen lokalisera företag så, att det i någon mån överensstämmer med den planering som kommunerna själva vill ha?

Överläggningen var härmed slutad.

§ 7 Om skärpning av skyddsbestämmelserna vid tillverkning av kemiska preparat

Herr inrikesministern BENGTTSSON erhöll ordet för att besvara herr *Lorentzons* (vpk) i kammarens protokoll för den 29 november intagna fråga, nr 350, till herr socialministern, och anförde:

Herr talman! Herr *Lorentzon* har frågat socialministern om han vill medverka till sådan skärpning av skyddsbestämmelser vid tillverkning av kemiska preparat av typen växtgifter och jämförbara preparat, att en snabbare reaktion i form av tillverkningsstopp uppnås så snart allvarliga tecken på skadeverkningar på de anställda ger sig till känna. Frågan har överlämnats till mig för besvarande.

Tillverkning av giftiga bekämpningsmedel är föremål för speciell kontroll enligt den nya lagstiftningen om hälso- och miljöfarliga varor. Jag vill också erinra om att riksdagen helt nyligen har beslutat om viktiga ändringar i arbetarskyddslagen och beträffande arbetarskyddets organisation. Härigenom kommer den lokala skyddsverksamheten i företagen att aktiveras och förstärkas samtidigt som yrkesinspektionen byggs ut och effektiviseras. De sanktionsmedel som yrkesinspektionen har till sitt förfogande förbättras. Skyddsombuden får ökade handlingsmöjligheter och ges bl. a. befogenhet att påkalla undersökning för kontroll av skyddsförhållandena. I vissa fall då arbetstagare utsätts för överhängande fara får skyddsombud rätt att besluta att arbetet skall avbrytas i avvaktan på yrkesinspektionens ställningstagande.

Såväl lagstiftningen om hälso- och miljöfarliga varor som ändringarna i arbetarskyddslagstiftningen har syftet att man snabbt skall kunna komma till rätta med missförhållanden från hälsosynpunkt. Jag vill dessutom framhålla att arbetsmiljöutredningen i sitt fortsatta arbete kan väntas pröva vad som ytterligare kan göras med hjälp av arbetarskyddslagstiftningen för att skydda arbetstagare mot hälsofarliga ämnen och produkter.

Herr *LORENTZON* (vpk):

Herr talman! Jag tackar inrikesministern för svaret på min fråga. Som frågan är ställd förstod jag nästan att inrikesministern skulle hänvisa till att tillverkningen av giftiga bekämpningsmedel är föremål för speciell kontroll och erinra om de nya ändringarna i arbetarskyddslagen.

Anledningen till min fråga är det uppmärksammade förhållandet vid *KemaNords* Stockviksfabrik i Sundsvall, där det sedan februari i år framställs ett växtgift som skapar stora olägenheter för de arbetare som sysslar med denna tillverkning. Arbetarnas hår har blivit gulgrönt, deras

naglar har blivit gula, de har fått utslag på kroppen och klåda, efter arbetet har en stark trötthet inställt sig, de har blivit febriga och svettiga. Det har ansetts vara orsakat av detta växtgift. Och det gäller inte bara arbetarna själva utan också deras familjer. Hustrur och barn har smittats av klådan och utslagen. Läkarna har stått fullkomligt svarslösa då de konsulterats.

Arbetarna har givetvis varit oroliga över vad som inträffat. Kanske även inre organ kunde ha skadats? Och vad kan inträffa om fem eller tio år? Påverkas kanske arvsanlagen? Om deras hustrur blivit gravida, blir barnen i så fall utvecklingsstörda? Dylika farhågor har man hyst.

Nu har en av de anställda remitterats till Karolinska sjukhuset här i Stockholm, och där har man enligt uppgift satt i gång expertundersökning med provtagning och analys. Detta kan ta mycket lång tid.

För att lugna arbetarna har man gett dem 300 kronor i månaden som en kompensation då de tvingats färga det gröna håret, köpa nya kläder osv.

Denna fabrikation kom från England till Sverige; data o. d. kom därifrån hit. Men kan man ha skött fabrikationen i England på samma sätt som man gjort i Sverige? Enligt uppgifter som jag har fått förbjöds fabrikationen i England därför att man inte fick släppa ut sitt avloppsvatten. Hur är det i Sverige?

Gång på gång har vi enkla frågor och interpellationer här som bara är ett litet genljud av vad som händer ute på arbetsmarknaden när det gäller giftframställning och handhavande av gifter över huvud taget. Jag skulle vilja fråga inrikesministern om skyddsombudet – han är ju inte giftexpert – har möjligheter i fortsättningen, med den nya lagstiftningen, att stoppa ett jobb som exempelvis detta i Sundsvall.

Herr inrikesministern BENGTTSSON:

Herr talman! Som jag sökt förklara i mitt svar har ju lagen om hälso- och miljöfarliga varor, skärpningen av arbetarskyddslagen och effektiviseringen av organisationen tillkommit för att man snabbare skall komma till rätta med sådana förhållanden som herr Lorentzon här tar upp. Undan för undan skaffar vi oss alltså bättre instrument för att lösa dessa problem.

Nu har jag också uppmärksammat det här fallet som herr Lorentzon tar upp, och jag har låtit medarbetare ta kontakt med fackföreningsordföranden Valter Thorsin vid företaget. Han har talat om att man den 21 december kommer att upphöra med produktionen. Man kommer att bygga om anläggningen, installera en ny kvarn och på olika sätt förbättra förhållandena, och man räknar med att i mars månad ha fått fram tillfredsställande anordningar.

Det är klart att skyddsombuden, som skall vara med och övervaka detta, bör -- och helt enkelt skall -- kunna få hjälp. I det distrikt som finns i Västernorrland -- och det är svaret på frågan -- har man en specialist i kemi, som inriktar sin tillsyn på bl. a. processer för tillverkning av giftiga ämnen. Han bör kunna hjälpa skyddsombuden, när de har rätt att vidta åtgärder på den här punkten.

Nr 148

Torsdagen den
6 december 1973

*Om skärpning av
skyddsbestämmel-
serna vid tillverkning
av kemiska preparat*

Torsdagen den
6 december 1973

*Om skärpning av
skyddsbestämmel-
serna vid tillverkning
av kemiska preparat*

Herr LORENTZON (vpk):

Herr talman! Jag har också kontaktat fackföreningsordföranden Thorsin, och att fabriken upphör den 21 denna månad beror på att den stora utlandsbeställning som man hade är klar då.

Nu har experter varit i Italien och Tyskland. I Tyskland finns en fabrik som framställer tio gånger så mycket av det här giftet som vad man framställer i vårt land. Men vid fabrikationen där kommer dammet ur den s. k. kvarnen inte ut i lokalen. Där är det fullständigt dammfritt och därför giftfritt för arbetarna. Men i Sverige, vid KemaNords fabrik, har den kvarn man använt inte alls varit av samma slag, utan dammet har virvlat ut i lokalen. Trots att personalen haft visst slag av skyddsdräkter har dammet kommit in i skyddsdräkterna.

Frågan är, herr inrikesminister: Har vi verkligen betydligt sämre lagar i det här landet när det gäller att skydda arbetskraften än vad man har i andra länder i Västeuropa? Så måste ju frågan ställas i ett sammanhang som detta.

Sedan återoppar inrikesministern den nya lagen enligt vilken skyddsombuden får betydligt större möjligheter än tidigare. Men det var en kraftig opinion från arbetsplatserna på sin tid. Enligt utredningens förslag skulle ju skyddsombuden, därest de stoppade en tillverkning som var till skada för arbetarna, faktiskt kunna anmälas hos arbetsdomstolen. Inför denna kraftiga opinion, där vårt parti deltog, böjde sig regeringen, och i propositionen fanns detta inte med. Vi är naturligtvis glada och tillfredsställda över att regeringen tog sitt förnuft till fånga i det avseendet och att skyddsombuden får större möjligheter i fortsättningen än vad de har haft.

Herr inrikesministern BENGTTSSON:

Herr talman! Jag vågar hävda att de svenska arbetarskyddslagarna och tillsynen härvidlag hävdar sig väl vid en internationell jämförelse – därom råder inget tvivel. Nu kommer man, enligt uppgift från Valter Thorsin, att bygga en ny kvarn som fyller alla de krav som kan ställas på anläggningen. Man har också sagt att skyddsombuden kommer att noga följa verksamheten enligt den lagstiftning vi har så att verksamheten verkligen fyller de krav man har rätt att ställa på den.

Herr LORENTZON (vpk):

Herr talman! Jag har också varit i kontakt med yrkesinspektionen i Härnösand – närmare bestämt med herr Ake Tranberg, som är förste distriktsingenjör och han säger att företagets lokaler ligger under det hygieniska gränsvärdet, men hittills har de svenska lagarna inte givit yrkesinspektionen möjligheter att syna ned lokaliteterna. Det skall bli bättre sedan. Då skall man också få möjlighet att förbjuda dylik verksamhet. Så visst är det en fördel med den nya lagen. Efter den 1 januari måste yrkesinspektionen också tillkallas i ett fall som detta.

Alltså har våra lagar hittills, herr inrikesminister, varit betydligt sämre än lagarna i utlandet. Jag skulle här velat citera 7 § första stycket arbetarskyddslagen, men jag ser att talmannens klubba faller, så jag kan

inte göra det. Den paragrafen skulle egentligen täcka allt, men det gör den tydligen inte.

Överläggningen var härmed slutad.

Nr 148

Torsdagen den
6 december 1973

*Ang. följderna av
reglerna om kontant
arbetsmarknadsstöd*

§ 8 Ang. följderna av reglerna om kontant arbetsmarknadsstöd

Herr inrikesministern BENGTTSSON erhöll ordet för att besvara fröken Bergströms (fp) i kammarens protokoll för den 30 november intagna fråga nr, 361, och anförde:

Herr talman! Fröken Bergström har frågat mig om jag ämnar vidta några åtgärder för att undanröja de försämringar för de arbetslösa och de ökade socialhjälpkostnader för kommunerna som kommer att följa med reglerna om kontant arbetsmarknadsstöd som träder i kraft den 1 januari 1974.

Fr. o. m. den 1 januari 1974 införs kontant arbetsmarknadsstöd och arbetslöshetsförsäkringen utvidgas och ger bättre förmåner. De kommuner som för närvarande utger kommunalt kontantunderstöd till arbetslösa slipper i fortsättningen kostnaderna för denna stödform. Socialhjälp kommer framdeles liksom hittills att ha betydelse som komplement till de stalliga och statsunderstödda kontanta stödformerna på arbetsmarknaden. Men behovet härav kommer att minska i och med de förbättringar av de generella stödformerna som nu genomförs.

Fröken BERGSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag skall be att få tacka herr inrikesministern för svaret. Det var kanske inte särskilt upplysande, och jag skall litet mera precisera vad jag hade avsett.

Svaret vore väl riktigt om alla de som nu kan få det kommunala kontanta arbetslöshetsunderstödet även kunde komma i åtnjutande av det nya kontanta arbetsmarknadsstödet som skall utgå fr. o. m. den 1 januari. Men så är inte fallet, och detta hänger samman med att det nya stödet kommer att vara förknippat med ett arbetsvillkor som inte har funnits i bestämmelserna för det nu utgående arbetslöshetsunderstödet -- ett arbetsvillkor som innebär att den som behöver stöd måste ha varit i arbete under fem av de senaste tolv månaderna. Det betyder att många av dem som nu får stöd inte kan få den nya typen av stöd.

Jag vill genast fråga inrikesministern om han ser någon möjlighet att överväga en uppmjukning eller rent av ett borttagande av denna regel. Man kan visserligen säga att vederbörande har möjlighet att få socialhjälp och att det i och för sig inte behöver innebära materiell försämring, men många kommer att uppleva detta som dubbel utslagning. Dels är man utan arbete, dels får man inte ett generellt, mera rutinmässigt stöd utan måste gå vägen över socialhjälp.

Inrikesministern säger att kommunernas socialhjälpkostnader kommer att minska. Från ett par kommuner, framför allt min hemkommun Malmö, har jag hört att man inte alls ser så på frågan. För det

Torsdagen den
6 december 1973

*Ang. följderna av
reglerna om kontant
arbetsmarknadsstöd*

tidigare utgående arbetslöshetsunderstödet har man fått statsbidrag. Nu räknar man med att ungefär hälften av dem som kunnat få den nuvarande typen av arbetslöshetsunderstöd inte kommer att kunna påräkna den nya typen av stöd just på grund av arbetsvillkoret. Det innebär att man t. ex. i Malmö räknar med att socialhjälpkostnaderna nästa år kommer att öka med ungefär 2 miljoner kronor. Det är viktigt att vi beaktar dessa frågor, vilka man inte kunnat komma underfund med vid behandlingen av propositionen.

Herr inrikesministern BENGTTSSON:

Herr talman! Jag har också hört att ett stort antal av de kommuner, som för närvarande ger ut kommunalt kontantunderstöd, räknar med att inte uppfylla villkoren för det kontantstöd vi beslutat om. Men jag har också sett att kommunerna räknat ner sina siffror när de tänkt över situationen.

I själva verket ger inte alla kommuner kommunalt kontantunderstöd. Det är 40 kommuner, där denna fråga över huvud taget kan bli aktuell. De som då ger ut kommunalt kontantunderstöd får betala 80 procent av detta med kommunala medel, medan de får 20 procent i statsmedel. Staten tar nu över hela kostnaden för det kontantstöd som alla de får, vilka är berättigade därtill. Det skulle därför förvåna mig mycket om kommunerna gör en förlust på detta. För närvarande uppgår kommunernas kostnader för det kommunala stödet till 25 miljoner kronor. De får 11 miljoner kronor i statsbidrag. Efter denna reform slipper kommunerna kostnaderna för det kommunala kontantunderstödet, och staten får en kostnad på 140 miljoner kronor. Jag tror därför att kommunerna får pengar över till den eventuella socialhjälp som de behöver betala ut till de få som inte passar in i vårt nya system. Jag tror därför att det ligger en väldig överdrift i det som fröken Bergström fört fram.

Fröken BERGSTRÖM (fp):

Herr talman! Inom den kommun jag talar om har man faktiskt för budgetarbetet nästa år räknat på dessa saker. Man har då kommit fram till att det blir en fördyring.

Arbetslösheten är i stor utsträckning koncentrerad till storstadskommunerna, och det innebär, att man där får de stora kostnaderna för arbetslöshetsstöd och också måste räkna med att socialhjälpkostnaderna blir höga. Problemet vi diskuterat har kanske kommit att väl mycket gälla kommunernas situation och inte så mycket de arbetslösa. I fråga om de senare finns det ytterligare aspekter, som innebär en försämring, exempelvis att det nya stödet i motsats till det gamla kommer att tidsbegränsas.

Överläggningen var härmed slutad.

Torsdagen den
6 december 1973

Om ökad trafiksäkerhet för skolbarn

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att besvara herr *Stålhammars* (fp) i kammarrens protokoll för den 15 november intagna fråga, nr 304, och anförde:

Herr talman! Herr Stålhammar har frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att förbättra trafiksäkerheten utanför skolor och i samband med barns färd till och från skolan.

Skolbarnen är en oskyddad trafikantgrupp och många har en relativt begränsad trafikförmåga. De ägnas därför fortlöpande stor uppmärksamhet i vårt trafiksäkerhetsarbete. Bl. a. strävar man efter att förbättra skolbarnens trafikmiljö.

Regeringen gav i slutet av år 1972 statens trafiksäkerhetsverk i uppdrag att efter viss undersökning meddela vägledande anvisningar avseende hastighetsbegränsningar till skydd för särskilt utsatta trafikantkategorier såsom barn, handikappade, äldre m. fl. vid skolor, sjukhus och liknande inrättningar. En i anledning härav inom verket upprättad promemoria med vissa preliminära riktlinjer för bedömning av ärenden angående hastighetsbegränsning till 30 km/tim har i juli tillställts samtliga länsstyrelser för tillämpning. På basis av vunna erfarenheter avser verket att under nästa år utarbeta slutgiltiga anvisningar i ämnet.

Som ett led i handläggningen av den aktuella hastighetsbegränsningsfrågan har trafiksäkerhetsverket på vissa vägvägnings i anslutning till skolor gjort försök med omställbara vägmärken, som programmerats att automatiskt visa 30 km/tim under tid då skolbarn väntas passera. Hittillsvarande erfarenheter är goda. Försöken fortsätter och även andra lösningar studeras.

I den kungörelse om skolskjutsning som är i kraft sedan år 1971 ges ingående bestämmelser för denna trafik. Bl. a. föreskrivs, att skolskjutsning i fråga om tidsplaner och färdvägar skall ordnas så att kraven på trafiksäkerhet tillgodoses. De kommunala skolstyrelserna skall verka för att särskilt anordnade hållplatser för skolskjutsning utformas så att olyckor i möjlig mån undviks. Skolstyrelse skall vidare efter samråd med trafiknämnd, polis och väghållare bestämma färdväg och plats för på- och avstigning samt svara för att eleverna undervisas om vad de skall iakttä för att undvika olyckor i samband med skolskjutsning. Särskilda krav uppställs i fråga om beskaffenhet av fordon som används såsom skolskjuts och om förarkompetens. Närmare anvisningar för tillämpningen av kungörelsen om skolskjutsning har utfärdats av trafiksäkerhetsverket.

På regeringens uppdrag utreder trafiksäkerhetsverket också frågan om lämplig utmärkning av skolskjutsfordon. Ett genomarbetat förslag till ny skolskjutsskylt föreligger nu och prövas praktiskt under innevarande läsår.

Klart är att kommunerna alltmer engagerar sig i förbättringen av skolbarnens trafikmiljö i linje med vad som anges i skolskjutskungörelsen men också i ett vidare sammanhang för att över huvud minska risken för trafikolycksfall vid barns färd till och från skolan. Trafiksäkerhetsverket har i en skrivelse, som tillställts samtliga kommunstyrelser, gett exempel

Torsdagen den
6 december 1973

*Om ökad trafiksäker-
her för skolbarn*

på lämpliga åtgärder som kan vidtas för att göra skolvägarna säkra.

En rad frivilliga insatser görs för att förbättra skolbarnens trafikmiljö. Som exempel kan nämnas att Riksförbundet Hem och skola och NTF i samarbete med ett försäkringsbolag nyligen startat en kampanj under mottot Barnet och trafikmiljön. Syftet är att väcka intresse hos föräldrarna för den lokala trafikmiljön och få dem att föreslå lämpliga förbättringsåtgärder.

Herr STALHAMMAR (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret på min fråga. Det var uttömmande men jag har några kommentarer som jag gärna vill göra.

Debatten om hur vi bättre skall kunna skydda barnen i trafiken har förts många gånger utan att den egentligen lett till några mer väsentliga resultat. Kommunikationsministerns uttalande i våras om att hastigheten borde sänkas till 30 km/tim utanför skolor och andra institutioner var faktiskt en ljusstråle i det totala mörkret och uppväckte också många förhoppningar. Mycket längre än till den här försöksverksamheten har det inte lett än, men man får hoppas att det kommer att göra det så småningom.

På något vis måste vi förändra vår totala syn i samhället. Vi prioriterar alltid och slår vakt om bilistens rätt att komma fort fram, och med utgångspunkt i detta försöker vi rätta barnen eller snarare anpassa barnen efter trafikrytmen. Man tycker att människorna borde vara viktigare än bilarna.

Kan man rädda liv genom att sänka hastigheten till 30 km/tim utanför en skola eller sätta upp trafikljus, så borde det naturligtvis göras. Nu avstyrks det i regel med argumenteringen att man kan inte sänka hastigheten för det stör trafikrytmen och det blir trafikstockningar.

Får jag bara, herr talman, ta ett enda exempel från min egen kommun, Askersund. Jag har aldrig använt det exemplet förut i någon debatt.

Precis utanför en skola med 600 elever på mellanstadiet går riksväg 49 fram. På andra sidan vägen, ett par hundra meter längre bort, ligger lägstadieskolan med cirka 200 elever.

Stadsplaneringen är gammal och gjord så att elever måste passera vägen på väg till de båda skolorna, morgon och kväll, men ofta också på dagen eftersom många lokaler är gemensamma.

Vid de trafikmätningar som gjorts visar det sig att tre till fyra bilar i minuten passerar på vägen. Hastigheten för bilarna, åtminstone de som kommer norr ifrån, ligger ofta en bra bit över 50 km/tim, eftersom det är nedförsbacke.

Det innebär alltså att sjuåringar på väg till skolan själva skall bedöma avståndet till bilarna, se efter när det finns en lucka så att de kan hinna över och sedan ta sig över vägen i en ojämna kamp med 25 tons långtradare som dundrar fram.

Hur svårt barn har att klara denna bedömning har ju professor Stina Sandels visat i sina forskningar om barns trafikbeteende. Föräldrarna lever naturligtvis i ständig skräck för att någonting skall hända. Alla framställningar till länstyrelser eller vägmyndigheter om hastighetsbegränsningar eller trafikljus avstyrks just med de hänvisningar som jag

nämnde förut. Trafikljus skulle t. o. m., sade man, kunna innebära att bilarna söder ifrån hade svårt att komma i gång igen i uppførsbacke med vinterväglag — egentligen ett ganska fantastiskt argument!

Därmed skall jag lämna Askersundsproblemet. Jag tog det bara som ett exempel på vilka problem som finns överallt. Situationen är välkänd.

Till slut vill jag uttrycka den förhoppningen att kommunikationsministerns nu aviserade förslag och de undersökningar som pågår verkligen kommer att leda till att man redan under nästa år kommer att vidta åtgärder för att sänka hastigheten eller göra andra ingripanden som klart kan förbättra trafiksäkerheten för barn i och utanför våra skolor.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 10 Ang. SJ:s verksamhet i Jämtland

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att besvara herr *Lindbergs* (s) i kammarens protokoll för den 22 november intagna fråga, nr 323, och anförde:

Herr talman! Herr Lindberg har frågat mig om jag avser att ta initiativ som syftar till att uppskjuta planerad rationalisering av SJ:s verksamhet i Jämtland till dess arbetet med den pågående regionala planeringen slutförts.

Jag utgår från att frågan är ställd med anledning av den information om anpassning av tidtabellen som SJ lämnat till länsstyrelse och kommuner i Jämtlands län.

De rationaliseringar SJ ämnar vidta berör enligt min mening inte den regionala trafikplaneringen. I de flesta fall är det fråga om förändringar av vagnslasttrafik eller stycke-godsexpedieringen på orter med i allmänhet liten trafikomfattning. Persontrafiken väntas inte komma att beröras i någon större utsträckning.

Jag vill emellertid i det här sammanhanget erinra om den ordning som fastställts för prövning av ärenden om indragning av stationer. Efter beslut av 1968 års riksdag har det blivit möjligt för kommuner, som anser att olönsam järnvägsstation bör bibehållas, att göra framställning om detta till Kungl. Maj:t. Sådan framställning kan göras även ifall SJ har för avsikt att lägga ned endast ett trafikslag vid stationen. Här har alltså kommunen en möjlighet att få frågan ytterligare prövad, om man anser att man har några särskilda skäl som bör beaktas.

Herr LINDBERG (s):

Herr talman! Låt mig få tacka kommunikationsministern för svaret på min fråga.

Jag är fullt nöjd med svaret, även om jag inte helt kan dela statsrådets mening. Jag syftar då på påståendet att de rationaliseringar och indragningar som SJ har planlagt för Jämtlands län inte skulle beröra den regionala trafikaneringen. Det kan delvis vara rätt. Om man på SJ anser

Torsdagen den
6 december 1973

Om slopande av kravet på bromseffektfordelade ventiler för lastbilar

sig nödsakad att minska personalen vid en station behöver det inte i och för sig påverka den regionala trafikplaneringen, men andra åtgärder kan ha en direkt påverkan. Låt mig ta ett enda exempel.

SJ planerar att dra in Sundets hållplats. Sundet bebos av nio fasta invånare. De har 2 1/2 km fram till E 75. Till närmaste landsvägsförbindelse i Duved är sträckan 6 km. SJ kan knappast ha några nämnvärda kostnader för hållplatsen, som saknar värme och belysning. Men om hållplatsen dras in måste trafikförsörjningen för invånarna i Sundet lösas på annat sätt. Detta är bara ett enda exempel på av SJ planerade åtgärder, som bevisligen har ett direkt samband med den regionala trafikplaneringen. Jag skulle kunna räkna upp många fler.

SJ:s planerade inskränkningar av trafikverksamheten har oroat både mig och övriga invånare i länet. Men även om jag, som jag nyss nämnde, har en avvikande mening mot kommunikationsministerns bedömning i ett avseende finner jag hans svar tillfredsställande. Riksdagens beslut 1968 har gjort det möjligt för kommuner att när en olönsam järnvägsstation skall läggas ned inge framställning till Kungl. Maj:t om att stationen skall behållas. Nu säger kommunikationsministern i svaret att riksdagsbeslutet skall tolkas så, att sådan framställning kan göras även i de fall då SJ har för avsikt att lägga ned endast ett trafikslag vid stationen. Detta tolkar jag så att om SJ avser att t. ex. endast lägga ned styckeodstrafiken vid en station, så har kommunen möjlighet, om man så önskar, att få frågan prövad av Kungl. Maj:t. Därför utgår jag ifrån att kommunerna i länet kommer att vara vaksamma och använda sig av den möjlighet som finns att få frågan prövad hos Kungl. Maj:t, om de har invändningar mot SJ:s planer. Det innebär enligt min mening att den regionala trafikplaneringen kommer att kunna slutföras innan någon mera genomgripande förändring av SJ:s trafikverksamhet i länet kan komma till stånd.

Jag finner statsrådets klarläggande av tolkningen av riksdagsbeslutet värdefullt. Det är också värdefullt att detta kommer till kommunernas kännedom. Jag ber ännu en gång att få tacka för svaret.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 11 Om slopande av kravet på bromseffektfordelade ventiler för lastbilar

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att besvara herr *Komstedts* (m) i kammararens protokoll för den 22 november intagna fråga, nr 330, och anförde:

Herr talman! Herr Komstedt har frågat mig om jag mot bakgrunden av de klart negativa effekterna hos lastkännande, bromseffektfordelade ventiler för lastbilar och, i förekommande fall, deras släp, är beredd att bidra till att rådande generella dispens utökas till ett totalt slopande av kravet på sådana ventiler.

Statens trafiksäkerhetsverk har den 16 november i år upphävt kravet att bilar och släpvagnar med totalvikter som överstiger 3 500 kg skall vara

försedda med automatiska bromskraftregulatorer. Det av herr Komstedt uttalade önskemålet torde därmed redan vara tillgodosett.

Herr KOMSTEDT (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret på min fråga.

Anledningen till frågan är de många turer som gått när det gäller lastkännande, bromseffektfordelade ventiler på lastbilar och släpvagnar. Trafiksäkerhetsverket utfärdade bestämmelserna 1970, och de började gälla under hösten 1970 för 1971 års modeller. Detta gällde alltså nyregistreringar. För äldre modeller började de gälla den 1 april 1971, och i det fallet gällde de kombinationen bil plus släpvagn. För lastbilar utan släpvagn skulle bestämmelserna gälla fr. o. m. den 1 januari 1972.

Avsikten var att göra bromseffekten jämnt fördelad, vilket skulle vara en god tanke från trafiksäkerhetssynpunkt. Ganska snart kom man emellertid till insikt om att effekten i stället blev den motsatta. Det visade sig nämligen att den lastkännande ventilen vid svåra vägförhållanden i stället verkade så att framaxelns bromsar låstes, med dikeskörningar som följd. Därför började trafiksäkerhetsverket att i olika omgångar utfärda dispenser. Sälunda har bestämmelserna under 1973 endast tillämpats för nyregistreringar. Men fr. o. m. den 1 januari 1974 skulle de enligt ursprungsförslaget gälla samtliga fordon.

I ett meddelande daterat den 16 november 1973 till Svensk bilprovning lämnar trafiksäkerhetsverket en generell dispens för alla fordon. Man skriver bl. a. att verket nu med ett beklagande måste konstatera att man inte lyckats att omsätta tankegångarna i praktisk funktion.

Kostnaderna för ventil och montering har varit ca 1 000 kr. per fordon, dvs. 2 000 kr. per fordonskombination. Är det verkligen rimligt att ett statligt verk skall kunna åstadkomma skrivbordskonstruktioner och leka fram tankegångar som inte är utprovade i praktisk funktion och på grundval av dessa åsamka den enskilde individen så stora kostnader? Branschen har blivit ålagd att montera dessa ventiler, och det har kostat mycket pengar. Nu avser trafiksäkerhetsverket att så sakteliga låta bestämmelsen försvinna och sopa alltsammans under mattan.

Kommunikationsministern sade i sitt svar att trafiksäkerhetsverket har upphävt kravet. Det är inte riktigt så. I de direktiv som utfärdas talar man om en generell dispens som gäller tills vidare, och det är någonting annat än ett upphävande av kravet. Annars hade det inte funnits någon anledning att ställa frågan. Men jag tolkar svaret så att kommunikationsministern är beredd att medverka till ett upphävande i stället för den dispens som råder.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Jag har svarat herr Komstedt att det önskemål han framfört i sin fråga är effektuerat, och jag har ingen anledning att ändra på mitt svar efter herr Komstedts replik.

Nr 148

Torsdagen den
6 december 1973

Om slopande av kravet på bromseffektfordelade ventiler för lastbilar

Herr KOMSTEDT (m):

Herr talman! Kommunikationsministern säger att han inte har någon anledning att ändra sitt svar. Jag vill bara framhålla att det är en viss skillnad mellan att upphäva ett beslut och att lämna en generell dispens.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 12 Om åtgärder mot fortsatt upprivande av järnvägsräls

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att besvara fru *Hambraeus'* (c) i kammarens protokoll för den 27 november intagna fråga, nr 341, och anförde:

Herr talman! Fru *Hambraeus* har frågat mig om jag, bl. a. med tanke på knappheten på olja, är villig att se till att SJ omedelbart slutar riva upp järnvägsräls.

Som en följd av regeringens ställningstagande i oktober 1971 att iakttä viss återhållsamhet vad gäller beslut i fråga om järnvägsnedläggningar har upprivningen av spår vid SJ så gott som avstannat. För närvarande är sådan rivning aktuell endast i tre fall, där SJ efter sedvanliga framställningar, remisser och beredningar tidigare fått bemyndigande att riva spåret. I samtliga fall rör det sig om bandelar som haft synnerligen obetydlig trafik och där det inte heller funnits några indikationer på en sådan väsentlig höjning av trafikmängden att spårbunden trafik i en framtid skulle kunna bli motiverad.

Mot denna bakgrund finns det ingen anledning för mig att vidta några åtgärder av det slag frågeställaren åsyftar.

Fru *HAMBRAEUS* (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret på min enkla fråga.

Den oljeknapphet som hotar oss i dag har kommit hastigare än beräknat, men den var inte oväntad. De flesta bedömare tycks eniga om att den tiden nu är förbi då vi kan räkna med ett fritt, billigt inflöde av olja till vårt land. Det finns all anledning att målmedvetet satsa på energiekonomi för framtiden. Spårbunden trafik är i det avseendet helt överlägsen vägtrafiken. Vi kommer antagligen att få anledning att ångra den kortsiktiga, verklighetsfrämmande planering som inneburit SJs tillbakagång. Ånglok skrotas, taxorna höjs, järnvägar läggs ned, räls rivs upp. Man får ibland intrycket att SJ inte vill ha kunder på vissa bandelar eftersom SJ i förväg bestämt sig för att lägga ned dem.

En upprustning av järnvägen skulle vara klokare och likaså en taxepolitik och serviceinställning som ökar kundunderlaget.

SJ planerar enligt uppgift att utnyttja regeringens tillstånd att riva räls i Dalarna, Småland och Skåne. Det gäller en sträcka på 117 km Särna-Malungsfors, 25 km Älmhult-Glimåkra och 4,5 km Rydsgård-Skivarps sockerbruk.

Torsdagen den
6 december 1973

*Om åtgärder mot
fortsatt upprivande
av järnvägsräls*

Norra Dalarna har mist en stor del av sin järnväg. På inlandsbanan har trafiken lagts ned på vissa delar. Detta försvårar kommunikationerna mellan t. ex. Vansbro och Värmland. Rälsen är uppriven från Särna till Sälen. SJ planerar att efter tjällossningen utnyttja regeringens tillstånd och fortsätta under våren 1974 att riva upp resterande 48 km räls mellan Sälen och Malungsfors. Dessa trakter bygger sitt näringsliv till stor del på skogen. Virkestransporterna försvåras och fördyras i hög grad av att de måste ske per lastbil långa sträckor på dåliga vägar. Trafiksäkerheten kommer i fara, då tusentals bilister söker sig upp i fjällen på smala och krokiga vägar och skall försöka samsas med långa, tunga timmerlastbilar.

Staten gör en välkommen stor satsning på turismen i Lima. Det verkar motsägelsefullt och oklokt att samtidigt försvåra kommunikationerna dit. En framsynt politik hade här stimulerat järnvägstrafiken genom att erbjuda tjänster som gjort järnvägen attraktivare. Timmerterminal i Särna, t. ex., nattågsförbindelser från Stockholm och direktförbindelser från kontinenten till Sveriges sydligaste fjällområde skulle innebära stimulans för näringslivet.

I den trafikförsörjningsplanering som pågår regionalt måste man ha rätt att räkna in också SJ förutsättningslöst. Inga fler räls borde få rivas upp.

Kommunikationsministern säger att det inte finns några indikationer på att det kommer att bli någon väsentlig ökning av trafikmängden på de sträckor som man planerar att riva upp. Jag förstår inte det. Det måste i nuvarande läge finnas möjligheter, åtminstone när det gäller Sälen—Malungsfors, att öka underlaget. Jag skulle vilja vädja till kommunikationsministern att pröva om frågan åtminstone när det gäller järnvägsrälsen Malungsfors—Sälen.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Det går tyvärr inte att diskutera det här grundligt inom ramen för en enkel fråga. Fru Hambraeus uppehåller sig vid bandelen Särna Malungsfors. Låt mig bara, så kort det över huvud taget går, konstatera att man av fru Hambraeus' inlägg kan förstå att hon ifrågasätter, om inte den spårbundna godstrafiken och även persontrafiken där borde återupptas i den bristsituation vi har när det gäller oljan. Tillåt mig då, herr talman, att mycket kort beskriva för fru Hambraeus hur trafiken går till i sådana fall.

Godstrafiken ombesörjs med diesellok — dessa bandelar är inte elektrifierade. Tåget måste bemannas med minst två man. Om det kommer en godsvagn till en plats vid en sådan bandel, måste man först gå ut med loket och lämna vagnen. Det rör sig om mycket små godsmängder, och man har därför sällan mer än en vagnslastsändning med sig vid de här tågrörelserna. Sedan får man hämta vagnen efter ett par dagar med ett lok med två man. Det är fråga om diesellok, och de går med olja — det finns inget annat drivmedel att köra dem med. Nu frågar jag: Vilket tror fru Hambraeus är dyrast — tågtransporten med tungt lok, dubbla körningar och två mans besättning eller lastbilstransporten med en körning och en chaufför ned till virkesterminalen i Malungsfors?

Fru Hambraeus och jag talar om en oljebristsituation. I vilket av

Torsdagen den
6 december 1973

Om åtgärder mot
fortsatt upprivande
av järnvägsräls

alternativen. tror fru Hambræus att man förbrukar mest olja? Låt mig understryka att jag därmed inte rent allmänt sjunger lastbilens lov i något särskilt högt tonläge, men det rör sig här om små godsmängder, och jämförelsen utfaller otvetydigt till järnvägens nackdel företagsekonomiskt, samhällsekonomiskt osv. Fru Hambræus' fråga gällde ju oljesituationen, och jag frågar: Hur ser fru Hambræus på mitt exempel?

Fru HAMBRAEUS (c):

Herr talman! Jag måste erkänna att jag inte är tillräckligt insatt i förhållandena för att kunna bemöta kommunikationsministern när det gäller ekonomin, oljan och virkestransporterna, men frågan gäller också turisttrafiken. Om man vore inriktad på att ordna direktförbindelser, funnes det möjligheter att avlasta vägarna och därigenom få den samlade oljeåtgången att minska genom att ha kvar järnvägsrälsen.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Fru Hambræus talar om möjligheterna att återuppta persontrafik på linjen Malungsfors norrut mot Särna så långt rälsen nu finns kvar. Tyvärr, fru Hambræus, är det en förhoppning som kommer minst 20 år för sent. Redan vid början av 1950-talet kunde man nämligen se hur resenärerna började överge den här järnvägslinjen — hade vi haft tid, skulle jag ha läst upp en lång redogörelse för resandeutvecklingen på linjen sedan 1950, men den kan jag ju läsa upp för fru Hambræus utanför kammaren sedan, om vi orkar hålla oss vakna.

Det är bara att konstatera att linjen för länge sedan har övergetts av de resande. Det vet fru Hambræus, om hon velat undersöka saken. I fallet Malungsfors—Särna är det meningslöst att tala om att järnvägen kan klara persontrafiken.

Fru HAMBRAEUS (c):

Herr talman! Kommunikationsministern har naturligtvis rätt att utvecklingen har varit på det sättet, men har man verkligen försökt utnyttja alla möjligheter att stimulera trafiken på järnvägen där? Och har vi inte kommit i en helt ny situation, där vi för det första inser att framtiden ligger i kollektiv transport och för det andra att spår bunden trafik i längden måste vara mer energihushållande?

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Jag vet inte hur man skall definiera "stimulerande åtgärder"; jag vet bara att stimulansförsöken i det här fallet har bestått i att man under flera år har kört tåg som varit så gott som tomma.

Någonstans finns det en gräns även för hur man kan stimulera till ökat tågresande. Vi måste, fru Hambræus — hur illa vi än kan tycka om det — ha en ekonomi även i statens järnvägar. Man kan inte år ut och år in köra med tåg långa sträckor, kanske 10—15 mil, där nästan ingen resande finns. Om vi åtminstone kunde enas på den punkten, har den här debatten ändå varit till någon nytta.

§ 13 Om åtgärder mot kommunikationsproblem som följer av inskränkningar i biltrafiken

Nr 148

Torsdagen den
6 december 1973

*Om åtgärder mot
kommunikations-
problem som följer
av inskränkningar
i biltrafiken*

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att besvara herr *Karlssons* i Malung (s) i kammarens protokoll för den 28 november intagna fråga, nr 344, och anförde:

Herr talman! Herr Karlsson i Malung har frågat mig om jag vid eventuella inskränkningar i biltrafiken avser vidta sådana speciella åtgärder för kollektivtrafiken som snabbt kan motverka de kommunikationsproblem som annars kan drabba framför allt glesbygden.

Vid en ransonering av flytande drivmedel blir helt naturligt tillgången inom landet på framför allt bensin respektive motorbrännolja avgörande för den transportstandard som kan upprätthållas med skilda transportmedel. Försörjningsläget främst beträffande motorbrännolja (diesel) för bussar och rälsbussar samt elkraften för tågen blir därför avgörande för omfattningen av den kollektiva trafiken. Samma förhållande gäller naturligtvis beträffande tillgången på bränsle för flyget och bunkeroljor för sjöfarten.

Självfallet kommer i möjlig utsträckning och vid behov kollektivtrafiken att förstärkas. I fråga om glesbygden gäller emellertid redan i dagens läge att man inte enbart kan lita till kollektiva trafikmedel. Personbilen spelar i dessa områden en betydande roll för bl. a. arbetsresorna och kan inte ens i en situation med brist på drivmedel helt ersättas av bussar eller tåg. Bensintilldelningen i glesbygdslänen för arbetsresor och andra angelägna resor får därför bedömas med beaktande av dessa förhållanden.

Herr KARLSSON i Malung (s):

Herr talman! Jag vill tacka statsrådet Norling för svaret på min fråga – ett svar som jag tolkar som mycket positivt.

Statsrådet säger i svaret dels att det vid en drivmedelsransonering skall tas hänsyn till de förhållanden som råder i glesbygden, dels att arbetsresor och andra angelägna resor skall beaktas vid tilldelning av motorbränsle. Detta tycker jag är glädjande besked, eftersom bilen i vissa områden är det enda kommunikationsmedlet. Allmänna kommunikationsmedel har i stor utsträckning dragits in. Jag tycker mig också kunna tolka kommunikationsministerns svar så, att även han menar att bilen i stor utsträckning måste fungera som ett kommunikationsmedel för människor i glesbygd. Det lugnar mina farhågor i långa stycken vad gäller den lokala trafiken.

Vad som också gläder mig är uppgiften att man vid behov och i möjlig utsträckning skall förstärka kollektivtrafiken. Mera långväga trafik, där även den inresande trafiken måste beaktas, är i behov av förstärkning vid en drivmedelsransonering.

Det område som skulle kunna drabbas mycket hårt om inte extra åtgärder vidtogs för bättre kommunikationer är fjällturismen. De turister som kommer till stora delar av våra fjällområden är bilburna människor, som kan få svårt att besöka fjällen om inga kommunikationer utöver dem som nu finns sätts in. Resultatet av en minskad fjällturism skulle bli

Torsdagen den
6 december 1973

*Om åtgärder mot
kommunikations-
problem som följer
av inskränkningar
i biltrafiken*

svårigheter med arbetstillfällena i redan nu hårt drabbade områden.

Jag hoppas att beredskapen är sådan att trafikbolagen kan sätta in extra åtgärder för att förbättra kollektivtrafiken och göra kommunikationerna drägliga, även om inte bilen fungerar som kommunikationsmedel för människorna. Jag tycker mig trots allt ha anledning att påtala detta så att en ordentlig inventering av kollektivtrafikmedlen görs med hänsyn till glesbygdens människor.

Många av våra vintersportorter har mycket bristfälliga eller inga allmänna kommunikationer – ett förhållande som kan bli till stort men för näringsidkarna där och som kan leda till svårigheter med sysselsättningen för de anställda. Låt mig bara ta ett exempel. Till vår sydligaste fjällvärld, som i vanliga fall besöks av tusentals dagturister under vissa delar av våren, går knappast några allmänna kommunikationer. Liknande förhållanden råder säkert på många håll i landet, och där måste man på olika sätt sörja för att folk kan besöka områdena så att näringslivet där inte helt stryps. Min förhoppning är att allmänna kommunikationsmedel kan sättas in i sådan utsträckning att alltför negativa verkningar skall undvikas. Helst bör då den mer bekväma transportpark som finns användas på de längre sträckorna. Det är angeläget att framhålla behovet av bekväma bussar på långa sträckor. Många människor vill inte åka buss på långa sträckor därför att t. ex. toaletter saknas.

Jag hoppas, herr talman, att tilldelningen av bensin blir större till människor i glesbygden och att åtgärder vidtas beträffande de allmänna kommunikationsmedlen så att inte alltför stora svårigheter behöver uppstå för de människor som verkar och bor i dessa områden.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Den för en drivmedelsransonering ansvariga myndigheten, transportnämnden, inledde redan i oktober månad diskussioner med berörda branschorganisationer och större kollektivtrafikföretag om möjligheten att vid en eventuell kommande oljeförsörjningskris dels täcka rese- och transportbehoven i samhället vid bortfall av biltrafiken, dels i möjligaste mån spara bränsle.

Planläggning för olika alternativa situationer har redan inletts hos trafikföretagen i form av undersökningar om möjligheterna att anordna ersättningstrafik genom inhyring av bussar, undvikande av parallellkörning mellan olika eller inom samma trafikföretag, förändringar av tidtabeller så att arbetsresor prioriteras framför nöjesresor, upprustning av viss rullande materiel, förskjutning av underhållsarbeten, osv.

Vid inskränkningar i personbiltrafiken genom en allmän ransonering, som vi i dag fått oss bekantgjord, för att spara bensin måste givetvis sådana åtgärder vidtas i fråga om den kollektiva trafiken, att denna i största mån kan täcka allmänhetens resebehov. Så mycket kan sägas i dag att endast en utomordentligt stor brist på drivmedel får leda till inskränkningar i den kollektiva trafiken. Det är tvärtom synnerligen angeläget att ersättningstrafik med kollektiva trafikmedel anordnas för att täcka allmänhetens rese- och transportbehov.

Delta, herr talman, som en komplettering till vad jag i första svaret sade om personbilens betydelse i glesbygden även i bristtider.

Herr KARLSSON i Malung (s):

Herr talman! Jag tackar kommunikationsministern även för denna komplettering. Jag ansåg att det var angeläget att vi fick det besked som vi fått. Vi har anledning att hoppas att kollektivtrafiken skall fungera, och jag tackar för beskedet på den punkten. Det är många människor ofta från en stressad storstadsmiljö som under några vårmånader skall besöka fjällen och dra nytta av den hälsostärkande miljön där när sol och snö verkligen är till nytta för hälsa och kondition. Jag hoppas att det hela skall fungera så att vi även i vår kan ta emot turister i våra fjällområden. Det går om de kan transporteras med tåg och bussar.

Överläggningen var härmed slutad.

Nr 148

Torsdagen den
6 december 1973

*Ang. de nya kör-
kortens kvalitativa
egenskaper*

§ 14 Ang. de nya körkortens kvalitativa egenskaper

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att besvara herr *Anderssons* i Ljung (m) i kammarens protokoll för den 28 november intagna fråga, nr 346, och anförde:

Herr talman! Herr Andersson i Ljung har frågat om jag avser att vidta några åtgärder med anledning av att kritik riktats mot de nya körkortens kvalitativa egenskaper och att de måhända inte överensstämmer med nu snart väntade krav på internationell standard.

Körkortsreformen med central körkortsregistrering, differentierade körkort för olika slag av fordon och fordonskombinationer och en ny utformning av körkortet inleddes den 1 januari 1973.

Reformen bygger till väsentlig del på det arbete som utförts av bl. a. körkortsutredningen. I direktiven till denna år 1967 anfördes, att utredningen borde i hela dess vidd undersöka frågan om körkortets utformning. Vid sina överväganden borde utredningen söka nå en lösning som så långt möjligt hindrar förfalskning.

Körkortsutredningen presenterade år 1970 i betänkandet (SOU 1970:26) Körkort och körkortsregistrering förslag till utformningen av de nya körkortet. Utredningen kom fram till att körkortet borde utformas så att de även skulle kunna tjäna som legitimationshandlingar. Detta hade föreslagits även av en särskild arbetsgrupp för legitimationshandlingar med representanter för bl. a. polisen, posten, bankerna och sparbankerna. Undersökningar hade gjorts för att få fram ett förfalskningssäkert identitetskort. Statens provningsanstalt hade uttalat att den typ av legitimationshandling som helt består av fotografisk kopia av både foto och blankett med personuppgifter utgjorde det från förfalsknings-synpunkt säkraste identitetskortet, om fotopapperet var av speciellt slag och inte tillgängligt i den allmänna handeln. Den legitimationshandling som tillverkas av AB ID-kort ansågs motsvara de uppställda kraven och bedömdes som det säkraste tillgängliga identitetskortet. På grundval av utlåtandet föreslog arbetsgruppen att nya identitetskort för i första hand postens, bankernas och sparbankernas behov – men om möjligt även

177

Torsdagen den
6 december 1973

*Ang. de nya kör-
kortens kvalitativa
egenskaper*

körkortet – skulle framställas enligt den beskrivna metoden. Körkortsutredningen anslöt sig till uppfattningen att AB ID-korts metod ger ett gott förfalskningskydd och framhöll, att metoden accepterats för tillverkning av legitimationskort inom viktiga områden. Denna tillverkningsmetod förordades därför i fråga om körkortet.

Remissinstanserna var över lag positiva till utredningens förslag. I propositionen 65 år 1971 förordades, att de nya körkortet utformades så att de fick ett gott förfalskningskydd och att de skulle tillverkas enligt AB ID-korts metod. Vid riksdagsbehandlingen noterade trafikutskottet förekomsten av en alternativ tillverkningsmetod men ansåg sig efter en ingående prövning av frågan inte ha grund för annat ställningstagande än det som gjorts i propositionen, dvs. AB ID-korts metod förordades. Riksdagen godtog trafikutskottets betänkande.

I sitt slutbetänkande (SOU 1972:5) CKR – Förslag om ett centralt körkortsregister redovisade körkortsutredningen vissa nytillkomna omständigheter men fann inte anledning frångå sitt tidigare ställningstagande. Ej heller i remissyttrandena förordades någon annan tillverkningsmetod.

I juni 1972 slöts avtal mellan staten och AB ID-kort om tillverkningen av de nya körkortet. Avtalet innehåller bl. a. en klausul enligt vilken företaget är skyldigt att bedriva produktutveckling och följa det utvecklingsarbete som bedrivs utanför bolaget samt informera staten härom.

Utformningen av de nya körkortet har alltså beslutats av en enhällig riksdag på grundval av ett omfattande utredningsarbete. Strävan har varit att få fram ett kort av god kvalitet som uppfyller höga krav i fråga om förfalskningskydd.

Vissa typer av identitetskort är helt plastlaminerade, vilket ökar deras hållbarhet. Detta har emellertid enligt rekommendation av statens provningsanstalt undvikits i fråga om postens och bankernas identitetskort och körkortet, eftersom lamineringen underlättar manipulationer och försvårar upptäckten av förfalskningar. I stället är det nya körkortet – i likhet med postens och bankernas identitetskort – avsett att förvaras i ett särskilt plastfodral som tillhandahålles tillsammans med körkortet. Plastfodralet ersätter alltså plastlamineringen som skydd samtidigt som det ej minskar körkortets förfalsknings säkerhet. Om körkortet förvaras i fodralet är hållbarheten god. Dessa förhållanden har ej beaktats tillräckligt i den allmänna debatten och står kanske ej heller helt klara för allmänheten. Statens trafiksäkerhetsverk kommer fortsättningsvis i samband med körkortsdistributionen att fästa särskild uppmärksamhet på plastfodralet, dess syfte och användning.

I frågan tas det internationella standardiseringsarbetet upp. Jag kan upplysa att den internationella standardiseringskommissionen som en fortsättning på sitt arbete rörande utformningen av kreditkort i våras inledde diskussioner om vissa standardkrav för identitetskort. Vad dessa diskussioner kan leda till och vilken betydelse eventuella normer kan få beträffande körkortets utformning är det för tidigt att utala sig om, men AB ID-kort deltar i de nämnda diskussionerna. Vad gäller körkortet

finns inga andra internationella krav än de som anges i 1968 års Wienkonvention och som de nya svenska körkortet bygger på.

Nr 148

Torsdagen den
6 december 1973

Ang. de nya körkortens kvalitativa egenskaper

Herr ANDERSSON i Ljung (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret på denna fråga. Trots svarets omfattning innehåller det inte någonting som kan ge dem som nu har fått dessa kvalitativt mindre goda körkort en försäkran om att vi skall söka komma fram till en bättre typ.

Jag har tagit upp denna sak därför att ett par facktidningar under hösten har pekat på brister hos och riktat kritik mot de nya körkortet. Den första tidning som uppmärksammade förhållandet var tidningen Motorbranschen, som under rubriken Eldfångda knäckebrödskort gick ganska hårt fram just mot kvaliteten på de nya körkortet. Litet senare har nu tidningen Vi bilägare, som är en ganska stor tidning med en upplaga på över 650 000 exemplar och utgiven av Oljekonsumenternas förbund, gått till storms mot samma sak under rubriken "Det här körkortet är en skandal".

Tyvär måste vi nog konstatera att många av dem som har fått de nya körkortet upplever dem som så bräckliga och opraktiska som dessa tidningsartiklar har givit oss anledning att tro. Ett ganska litet antal förare har fått dessa körkort. Men det är en i hög grad kvalificerad förargrupp, nämligen yrkesförare som är innehavare av busskort eller trafikort. Trots den korta tid körkortet varit ute har de avslöjat sig såsom ömtåliga handlingar. Just den egenskapen att de är ömtåliga handlingar – med vilket förstås att de relativt lätt kan brytas sönder, böjer sig i värme och förlorar sin form, är känsliga för fukt och dessutom lättantändliga innebär utomordentligt allvarliga brister för ett körkort, som många människor måste förvara i jobbaroverallen. Många har sådana arbeten att de lätt riskerar att få körkortet skadat. Ett exempel på detta är bilmekanikern som jobbar inom och utom bilen och sedan provkör den. Lantbrukarna är en annan grupp som i sitt arbete numera skall medföra körkortet.

Utöver kvalitetsfelen har vi kanske – och det tycker jag är ganska allvarligt – att vänta en internationell standard på det här området. Då tillkommer ytterligare krav som inte uppfylls.

Nu har jag inte med min fråga avsett att få tillfälle att kritisera någon för den uppkomna situationen, utan jag har önskat att vi skulle kunna vara överens om sakförhållandet, nämligen att det föreligger vissa brister hos de här korten, och möjligen komma fram till att det finns skäl att stanna upp utbytet ett tag. Jag vill gärna anknyta till svaret, där det sägs att avtalet från juni 1972 innebär att en viss vidareutveckling skulle ske. Då vill jag fråga statsrådet: Är det inte lämpligt att den klausulen används för en liten uppbromsning och att vi tar fasta på den kritik som framförts?

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Trots att jag lyssnade mycket energiskt på herr Andersson i Ljung fick jag inte riktigt klart för mig vad det var för fel på

Torsdagen den
6 december 1973

*Ang. de nya kör-
kortens kvalitativa
egenskaper*

körkortet annat än att de kan brinna lätt. Var de andra bristerna låg någonstans fick åtminstone inte jag klart för mig, men det kan bero på den sena timmen och svårigheterna att hänga med i varje mening. Men det är angeläget, för det här är en viktig fråga, att man konkretiserar vad det är man avser i fråga om brister.

Det är ju sällsynt att körkort utsätts för påfrestningar i form av eld, kemiska preparat, vatten osv. Skulle det hända, sker ju ingenting annat än att körkortet blir mer eller mindre förstört. Kortet har väl att märka – inte den egenskapen att det kan medverka till att förvärra skada på person eller något annat. Det brinner väl varken bättre eller sämre än andra material som körkort kan tänkas vara gjorda av. Jag vill nämna att de körkort som används ute i världen mestadels är av papp eller väv, som inte tål sådana påfrestningar som brand eller kemiska medel. Så vi kan väl ta all den kritik som kommer med en viss försiktighet, även om vi bör vara uppmärksamma på den.

Jag vill gärna hålla med herr Andersson i Ljung om att man inte skall fatta saken så att körkortens nuvarande utformning kommer att bestå för alla tider. När vi talar om legitimationshandlingar rör vi oss på ett område där det ständigt kommer fram nya idéer och uppslag. Det är därför som det i statens avtal med ID-kort, som herr Andersson har observerat, har intagits en klausul om att företaget skall bedriva egen aktiv produktutveckling och vidare följa vad som händer på området utanför företaget och informera staten om utvecklingen. Att vi redan under genomförandet av körkortsreformen skulle ha funnit kortet så klandervärt som herr Andersson i Ljung har hört vill jag däremot inte instämma i.

Herr ANDERSSON i Ljung (m):

Herr talman! Jag tar självfallet hela ansvaret på mig för att statsrådet inte uppfattade mer än sista punkten i den kritik som jag framförde. Jag medger gärna att den punkten – att korten kan vara lättantändliga kanske är den minst viktiga. Det var därför den kom sist.

Jag sade i mitt första inlägg att kortet lätt kan brytas sönder. Tänk på jobbaroverallen som jag talade om. Kortet skall ju medföras av bonden och av bilmekanikern som kryper under bilen när han jobbar med den och som sedan provkör fordonet. Jag sade också att kortet kan böja sig och förlora formen, med andra ord bli otympligt. Det är också ett allvarligt fel liksom att kortet är känsligt för fukt. Därmed hoppas jag att jag har klargjort vilka synpunkter jag anförde i mitt första inlägg.

Jag är dessutom inte ensam. I den tidning jag åberopade, Vi bilägare, kan man läsa att trafiksäkerhetsverket som har att genomföra den här reformen medger att mycket av kritiken stämmer. Så här säger byrådirektör Per Klasson: "Kritiken är riktig när det gäller själva körkortet, som tyvärr blivit en alltför bräcklig handling." Det är ett ganska bestämt besked.

En fråga till statsrådet: I det nummer av Vi bilägare, som jag har åberopat här tidigare, har det framkommit att rättschefen i departementet Jan Johnsson nästan tvingade tidningen Motorbranschen att ta tillbaka sin kritik. Var det verkligen så känsligt för departementet att

man faktiskt ville att tidningen skulle återta kritiken? Det hade väl varit bättre att fundera på problemet.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Om det är någonting som inte förekommer i mitt departement så är det försök att undvika kritik.

Jag vet hur det har gått till i det fall som herr Andersson i Ljung här åberopar. Men liksom i min diskussion med fru Hambræus hinner jag inte annat än kort och gott konstatera att exemplet byggde på att en annons hade införts i tidningen Motorbranschen. Denna annons togs för Motorbranschens egen uppfattning, och i det sammanhanget vände sig Motorbranschen till oss för att för undvikande av missförstånd tala om att tidningen tog avstånd från annonsen, som alltså icke uttryckte tidningens egen mening. Kortare än så kan jag icke kommentera den delen. Om ett återtagande förekom så var det ett tillrättaläggande av en uppgift i en annons som tidningen inte ville stå för.

Men åter till sakfrågan. Det är klart man kan säga att körkortet inte får vara en otymplig legitimationshandling. Men skall man tillverka det i ett utförande som herr Andersson i Ljung kräver, så att det skall stå pall både på åker och äng, i regn och rusk, då är jag rädd för att vi måste tillverka det i ett material som närmast skulle likna vad som hänger fast vid hotellnycklar. Det blir alltså så stort att vi av den anledningen inte kan godta det.

Herr ANDERSSON i Ljung (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka för dessa klarlägganden. Vi har kanske trots allt inte så förfärligt olika uppfattningar.

Jag tar mig nu friheten att åberopa den del i det skriftliga svaret som lyder: "I juni 1972 slöts avtal mellan staten och AB ID-kort om tillverkningen av de nya körkortet. Avtalet innehåller bl. a. en klausul enligt vilken företaget är skyldigt att bedriva produktutveckling och följa det utvecklingsarbete som bedrivs utanför bolaget samt informera staten härom." -- Kanske statsrådet och jag kunde vara överens om att tiden nu är inne för detta. Om vi kunde bromsa upp något så kunde AB ID-kort få den möjlighet som denna klausul har öppnat. Det vore klokt. Många människor skulle bli nöjda. De som nu har sina skadade körkort är inte nöjda med det resonemang som vi har fört, det löser inte deras problem, utan det är den lilla frukt som kan komma fram av detta som de skulle vara tacksamma för.

Jag ber att få tacka för svaret.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Jag tycker att vi innan vi avslutar denna diskussion skall vara överens om att vår gemensamma strävan måste vara att få ett fullvärdigt körkort som legitimationshandling. Det är naturligtvis förenat med stora svårigheter att tillfredsställa alla önskemål som kan finnas om en sådan handlings utseende. Jag hoppas verkligen att man hos AB ID-kort tar fasta på vad som sades när företaget fick i uppdrag att tillverka korten, nämligen att företaget skulle följa utvecklingen och

Torsdagen den
6 december 1973

*Om ökade möjlig-
heter att resa till
och från arbetet
med tåg*

återkomma om det upptäcktes något som kunde anses vara felaktigt vad gäller de nuvarande körkortet samt föreslå eventuella ändringar på de kort som skall tillverkas i framtiden.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 15 Om ökade möjligheter att resa till och från arbetet med tåg

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att besvara herr *Torwalds* (c) i kammarens protokoll för den 29 november intagna fråga, nr 347, och anförde:

Herr talman! Herr *Torwald* har frågat mig om jag i dessa energibristens dagar har uppdragit åt statens järnvägar att nu i anslutning till normala arbetstider sätta in nya tågförbindelser eller låta befintliga tåg stanna på flera stationer än för närvarande för att på detta sätt ge människorna exempelvis i Göteborgsregionen ökade möjligheter att åka kollektivt till och från arbetet.

Om mer väsentliga inskränkningar i personbilstrafiken måste vidtas för att spara bensin kommer regeringen att tillse att den kollektiva trafiken i fråga om drivmedelstilldelning prioriteras så att denna i möjlig mån kan täcka allmänhetens nödvändiga resebehov. SJ är självfallet berett att inom ramen för tillgängliga resurser sätta in fler tåg där så bedöms vara motiverat.

Herr TORWALD (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för det synnerligen korta svaret. Det är kanske ett uttryck för energibesparing, och det skall man kanske vara positiv till i dessa dagar.

Göteborg har ju varit -- och är väl i viss mån ännu -- en stad med många järnvägslinjer, som har sin ändpunkt i stadens centrum. Tidigare fanns det sju stycken sådana järnvägar, och även om två av dem numera har nedlagts finns det fortfarande fem linjer kvar, nämligen Västkustbanan, Boråsbanan, Västra stambanan, Bergslagsbanan och Bohusbanan. Med detta utgångsläge borde det ju vara lätt att använda tåg för resor till och från arbetet. Fram till början av 1960-talet var så också fallet. Men tillämpningen av 1963 års trafikpolitiska beslut har tyvärr medfört att vi i Göteborgsregionen fått ett allt sämre utbud av lämpliga tågförbindelser för arbetsresorna.

En granskning av gällande tidtabeller för nyssnämnda fem järnvägar ger vid handen, att det egentligen bara är sträckan Göteborg--Alingsås på Västra stambanan som ger de anställda vid varven, Volvo och andra industrier möjlighet att åtminstone för en del av resan utnyttja järnvägens tjänster. På de övriga fyra linjerna finns det i dag inte en enda tågförbindelse, som kan utnyttjas av arbetare med de arbetstider som är gängse inom industrin och på andra arbetsplatser.

För de kontorsanställda finns det på Bohus- och Boråsbanorna

tågförbindelser i lämplig anslutning till gängse arbetstider inom denna sektor.

Vad slutligen gäller Västkustbanan och Bergslagsbanan finns det över huvud taget inga tågförbindelser in till Göteborg i anslutning till normala arbetstider från stationerna Anneberg, Lindome och Källered, respektive Älvängen, Nol, Nödinge, Bohus och Surte. SJ har här överfört alla kollektivresor till buss trots att dessa stationer fått ett mycket kraftigt ökande resandeunderlag i samband med den stora nybyggnad av bostäder som ägt rum på dessa orter under de senaste 15 åren. Enligt mitt och många andras -- förhoppningsvis även kommunikationsministerns -- förmenande måste det vara olämpligt att på detta sätt öka belastningen på infartsvägarna till Göteborg med de miljöproblem och andra problem som uppkommer. Järnvägen är det klart bästa alternativet för kollektiva resor till och från arbetet i detta fall.

Dä svaret är ganska diffust och till intet förpliktande och mot bakgrund av vad jag här redogjort för ser jag mig föranlåten att fråga kommunikationsministern: Kan man räkna med att SJ inom en nära framtid kommer att ge de anställda i Göteborgsregionen bättre möjligheter att utnyttja tåg för sina resor till och från arbetet?

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Jag delar helt herr Torwalds uppfattning att järnvägen är det bästa färdssättet när man skall resa kollektivt. Det är bara synd att inte fler än herr Torwald och jag har upptäckt det, för då hade vi kanske rent av kunnat besparas denna diskussion. Emellertid är frågan ställd med anledning av den aktuella oljesituationen, och mitt svar är därför kopplat till detta spörsmål. Jag vidgar därför inte diskussionen, som herr Torwald kanske hade önskat, utan vill bara konstatera att vi nu har en speciell situation i vad avser oljeförsörjningen, som alla känner till. Inte minst åvilar det nu statsmakterna att se till att sådana anordningar vidtas att den kollektiva trafiken prioriteras. Det är dessutom inte enbart fråga om att prioritera utan det kan rent av bli så att kollektivtrafiken är den enda trafik som har möjligheter att fungera, om biltrafiken blir satt på sparlåga.

I det sammanhanget tror jag mig kunna säga till herr Torwald, att i den situation som vi nu har och som frågan också byggde på måste det vara en angelägenhet och en nödvändighet att se till att vi såväl i Göteborgsregionen som i andra regioner i vårt land tar fram alla kollektiva resurser för att se till i första hand att människorna kan komma till och från sina arbeten på tider då de behöver göra det och i övrigt också kan färdas kollektivt för andra former av resor. Det skall vara det gemensamma målet just nu, och om det torde vi icke ha några delade meningar.

Herr TORWALD (c):

Herr talman! Jag vill uttrycka tacksamhet för den positiva inställningen i den sista delen av kommunikationsministerns svar. Men verkligheten är inte lika enkel. Det råkar vara så, att jag har haft kontakt med järnvägen och frågat om anledningen till att man ganska nyligen har

Nr 148

Torsdagen den
6 december 1973

*Om ökade möjlig-
heter att resa till
och från arbetet
med tåg*

Torsdagen den
6 december 1973

Om bättre samordning mellan olika trafik- och transportmedel

dragit in tåg och flyttat över trafik från tåg till buss. Det saknades inte resandeunderlag, utan man har helt enkelt gjort det av SJ-ekonomiska skäl, svarade man. Då frågade jag varför. -- "Jo, vi hade inte plats på spåren." Det har jag också undersökt, och jag har funnit att det knappast är sant. På Västkustbanan mellan Göteborg och Varberg ankommer två tåg till Göteborg mellan kl. 6 och kl. 10, och två tåg avgår därifrån. Summa fyra tåg belastar alltså denna linje exklusive eventuella godståg.

Precis samma situation råder på BJ, och också i det fallet ligger bebyggelsen på de aktuella orterna i direkt anslutning till järnvägsstationerna - landsvägen löper parallellt med järnvägen - men man har tvingat resenärerna att utnyttja bussar. De får inte i fortsättningen använda de tåg som de med förtjusning har rest med.

Så sent som för två år sedan hade SJ långt gångna planer på att överföra även trafiken mellan Alingsås och Göteborg från tåg till bussar, men efter en interpellationsdebatt som jag hade här i riksdagen med kommunikationsminister Norling - och ett positivt svar från honom - backade SJ ut från de planerna, och det är jag mycket tacksam för. Jag vore tacksam om kommunikationsministern också ville medverka till att vi i den situation som nu råder kunde föra över en del av den här trafiken från buss till tåg igen. Det önskar nämligen resenärerna.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 16 Om bättre samordning mellan olika trafik- och transportmedel

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att besvara herr Nilssons i Östersund (s) i kammarens protokoll för den 29 november intagna fråga, nr 351. och anförde:

Herr talman! Herr Nilsson i Östersund har frågat om jag, mot bakgrund av bl. a. de samhällsekonomiska konsekvenserna av oljeförsörjningskrisen, är beredd att ta initiativ för att på exempelvis postbefordringens område främja en bättre samordning mellan olika statliga trafik- och transportmedel samt mellan landsvägs- och järnvägsbundna transporter.

Postverkets transportorganisation är anpassad till den postala sorteringsorganisation, som i sin tur bygger på landets indelning i brev- och paketområden. Sorteringen av avgående brev- och paketförsändelser är koncentrerad till ett 80-tal uppsamlingspostanstalter, medan antalet uppsamlingspostanstalter för paket och annan s. k. B-post är något mindre. Från uppsamlingspostanstalterna transporteras posten till spridningspostanstalten i respektive brev- eller paketområde, där den fördelas på samtliga adressorter inom området.

För transporter väljs de transportmedel som ger den bästa servicen till lägsta kostnader. Postverket utnyttjar därvid reguljära tåg-, flyg- och busslägenheter så långt detta är möjligt. För transporter mellan uppsamlings- och spridningspostanstalter kan nämnas att mer än 80 procent av posten skickas med järnväg.

Den postala transportorganisationen anpassas successivt till ändrade förhållanden, och självklart kan den pågående energikrisen – om den blir mera långvarig – komma att påverka planeringen av den framtida postala transportorganisationen. Givetvis kommer regeringen i den aktuella energisituationen att tillse att möjliga samordningsåtgärder vidtas i besparingssyfte.

Herr NILSSON i Östersund (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret på min fråga.

Från statsmakternas sida har man uttalat en klar ambition att flytta över en större andel av transportarbetet från landsväg till järnväg. Det finns många goda skäl som talar för detta, men jag skall inte närmare gå in på dem i det här sammanhanget.

Som ett led i denna strävan borde man även se över möjligheterna att flytta över vissa posttransporter från landsväg till järnväg. Ett ytterligare skäl för detta är den energikris som vi drabbats av och som fordrar skärpt uppmärksamhet.

Det är främst två exempel som jag tänker på. På sträckan Ånge – Östersund transporteras paketpost av privat entreprenör parallellt med järnvägen. Enligt gjorda beräkningar, som jag inte har anledning att tvivla på, skulle man kunna spara 40 000–50 000 kronor per år om denna befordran skedde på järnväg. Dessutom skulle man spara ca 20 000 liter bränsle per år.

Det andra exemplet gäller posttransporterna på sträckan Östersund – Storlien – Östersund, som nu sker på landsväg, sedan postkupén indrogs för drygt ett år sedan. Även här kör man parallellt med järnvägen. Samtidigt står postkupén uppvärmd på Östersunds central hela dagarna. Uppskattningsvis skulle man här kunna spara ca 30 000 liter bränsle per år. Liknande exempel finns från andra delar av landet.

Jag tolkar svaret på det sättet att kommunikationsministern följer dessa frågor med uppmärksamhet. Det tycker jag är bra, inte minst ur den synpunkten att det finns mycket starka krav från de anställda på att man ser över verksamheten och vidtar åtgärder i den här angivna riktningen där så är praktiskt möjligt.

Jag tackar ännu en gång för svaret.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Jag har ingenting att tillägga utöver att det i normala tider – i en situation där vi icke brottas med bränsle- och energiproblem – kan ju själva servicen vara värd litet också. Herr Nilsson i Östersund nämner summor – tiotusentals kronor och bränslekvantiteter som kan sparas om man övergår till järnväg. Jag vill inte säga att det är så, men det är möjligt att den här merkostnaden på något vis kommer igen i form av en förbättrad service för människorna i området. Då talar jag som sagt om normala tider, då vi exempelvis inte lider brist på bränsle.

Men jag vill upprepa vad jag sade i mitt första inlägg, att i den situation där vi nu befinner oss gäller det att med bortseende från sådana beräkningar se till att vi kan klara vår försörjning av olja på ett sätt som

Torsdagen den
6 december 1973

*Ang. resultatet av
1973 års havsföro-
reningskonferens
i London*

kommer hela samhället till godo. Då faller ju en del av de här motiveringarna för den förbättring av servicen som kanske uppnås genom landsvägstransport.

Jag vill gärna göra detta tillrättaliggande -- för att vi skall vara eniga även på den punkten -- att det nu självfallet kommer att ske viss omstrukturering av dessa transporter.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 17 Ang. resultatet av 1973 års havsföreningenskonferens i London

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att besvara fru *Thorssons* (s) i kammarens protokoll för den 29 november intagna fråga, nr 354, och anförde:

Herr talman! Fru Thorsson har frågat mig om jag, mot bakgrund av den interpellationsdebatt som ägde rum i kammaren under vårsessionen rörande förarbetet för 1973 års havsföreningenskonferens i London i oktober detta år, är beredd att inför riksdagen kommentera resultatet av denna konferens.

Den havsföreningenskonferens, som ägde rum i London för några veckor sedan i Mellanstatliga rådgivande sjöfartsorganisationens -- IMCO:s -- regi och som 79 stater deltog i, har resulterat i dels en ny internationell konvention till förhindrande av föroreningar från fartyg, dels ett protokoll varigenom den s. k. ingreppskonventionen utvidgas till att avse också åtgärder med anledning av andra skadliga utsläpp än utsläpp av olja, dels ett stort antal resolutioner.

Jag vill först peka på några väsentliga punkter i det material som har kommit fram efter det intensiva arbete som har bedrivits under förberedelsen för konferensen och under själva konferensen.

Den nya konventionen är uppbyggd som en ramkonvention. De allmänna bestämmelserna finns i artiklarna och de tekniska bestämmelserna i fem bilagor. Dessa bilagor innehåller regler inte bara om olja utan också om kemikalier, förpackat farligt gods, toalettavfall och fast avfall.

Den nya konventionen träder i kraft tolv månader efter det att femton stater, som tillsammans representerar minst 50 procent av det samlade världstonnaget, har anslutit sig till konventionen. I förhållandet mellan stater som har tillträtt 1954 års oljeskyddskonvention kommer den nya konventionen att ersätta 1954 års konvention.

Om bestämmelserna i konventionens oljebilaga vill jag nämna följande. Bestämmelserna avser inte bara s. k. beständiga oljor utan också raffinerade produkter, s. k. lätta oljor. Nya tankfartyg, dvs. fartyg som kontrakterats efter den 31 december 1975 eller levererats efter den 31 december 1979, skall, om de har minst 70 000 tons dödvikt, vara försedda med separata barlasttankar som inte får användas för oljelast. Normerna för utsläpp av oljehaltigt vatten under en barlastresa är oförändrade i förhållande till 1969 års ändringar av 1954 års konvention

Torsdagen den
6 december 1973

*Ang. resultatet av
1973 års havsföro-
reningskonferens
i London*

utom när det gäller nya tankfartyg för vilka normerna har skärpts. Alla fartyg skall vara utrustade med övervaknings- och kontrollanordningar som säkerställer att utsläpp av oljehaltigt vatten inte överskrider de i konventionen angivna gränserna. Konventionen innehåller särskilda bestämmelser för vissa speciellt ömtåliga områden, bl. a. Östersjöområdet, Medelhavet och Svarta havet. Inom dessa områden råder i princip totalförbud mot utsläpp av olja.

Den nya konventionen innehåller – till skillnad från 1954 års konvention -- också bestämmelser om kemikalier som transporteras i tankfartyg. Kemikalierna är indelade i olika klasser beroende på sina farliga egenskaper. Över 400 ämnen har kartlagts och tagits upp i en lista som är fogad vid konventionen. Meningen är att denna lista skall hållas aktuell och att nya farliga kemikalier som transporteras med fartyg successivt skall prövas och tas upp i listan. Konventionen ger detaljerade föreskrifter om när farliga kemikalierester skall avlämnas till mottagningsanläggning i land och om villkoren för de begränsade utsläpp i havet som får göras. För Östersjön gäller också på detta område föreskrifter som är strängare än konventionens allmänna regler.

Konventionsbestämmelserna för olja och kemikalier blir bindande för alla stater som tillträder konventionen. I fråga om bestämmelserna rörande förpackat farligt gods, toalettavfall och fast avfall har stat däremot möjlighet att förklara att den inte är villig att tillämpa reglerna i ifrågakvarande bilaga till konventionen.

Innan jag avslutar min redogörelse för några av huvudpunkterna i den nya konventionen vill jag beröra vissa allmänna bestämmelser som får anses ha stor praktisk betydelse. Dessa bestämmelser avser förfarandet vid ändringar i de tekniska bilagorna. Bestämmelserna har utformats så, att det bör bli möjligt att på ett snabbare och effektivare sätt än i fråga om tidigare konventioner få till stånd nödvändiga ändringar för att anpassa reglerna till den tekniska utvecklingen.

Jag nämnde inledningsvis att konferensen även har resulterat i ett protokoll som rör 1969 års ingreppskonvention. Konventionen reglerar rätten för en stat att vidta åtgärder för att skydda sina kuster och närliggande intressen, om en sjöolycka inträffar på det fria havet och den är ägnad att leda till allvarlig och överhängande fara för förorening genom olja. Genom protokollet blir det möjligt att ingripa också när allvarlig och överhängande fara föreligger för förorening genom annat skadligt ämne än olja.

Bland de resolutioner som antogs av konferensen vill jag särskilt nämna en resolution som föreslagits av den svenska delegationen och som antogs nära nog enhälligt. I denna resolution erinras bl. a. om Stockholmskonferensens resolution 86 (e), och det konstateras att den vid konferensen antagna konventionen i och för sig inte är tillräcklig för att uppnå ett tillfredsställande skydd mot havsföroreningar genom olja. Därför rekommenderas regeringarna och andra intresserade organ att göra samfälliga ansträngningar för att ytterligare minska oljeutsläppen från fartyg med siktet inställt på ett totalförbud mot avsiktliga oljeutsläpp snarast möjligt och inte senare än vid slutet av innevarande decennium.

Jag delar den uppfattning som har kommit till uttryck i resolutionen.

Torsdagen den
6 december 1973

*Ang. resultatet av
1973 års havsföro-
reningskonferens
i London*

Mycket återstår att göra. Vi har dock från svensk sida anledning att i vissa delar känna ganska stor tillfredsställelse med de resultat som har uppnåtts vid konferensen. Jag tänker då särskilt på den specialreglering för Östersjöns del som har tagits upp i havsföroreningskonventionen och som kommer att ligga till grund för ett intensifierat samarbete mellan Östersjöstaterna. Detta samarbete har redan nått så långt att ett utkast till en särskild Östersjökonvention föreligger som ett resultat av en förberedande konferens i Helsingfors i anslutning till havsföroreningskonferensen i London. Vad som också är glädjande enligt min uppfattning är att den nya havsföroreningskonventionen ser ut att snart kunna få allmän anslutning världen över, om man får döma av de uttalanden som gjordes från olika håll vid konferensen.

Fru THORSSON (s):

Herr talman! Föreningarna av världens oceaner är av flera orsaker ett av de allvarligaste miljöproblem som vår generation har ställts inför. Med skäl uppmärksammades det problemet vid miljökonferensen i Stockholm, där berättigade krav restes på långtgående åtgärder för att stoppa den tilltagande försämringen av situationen. Som vi vet antogs ett flertal rekommendationer. En viktig sådan, nr 86 (c), drev Sverige särskilt hårt, och den gällde ju totalförbud mot oljeutsläpp från fartyg. Vi har sedan dess i alla internationella organ följt upp vår linje på det här området.

IMCO-konferensen i London i oktober 1973 med dess ansvar för att genom en internationell konvention förstärka tidigare tämligen halvhjärtade insatser från denna organisations sida och för att med internationella åtgärder försöka få bukt med havsföroreningsproblemet och därmed visa att organisationen var i stånd att ta ledningen i arbetet för de praktiska insatserna på detta område emotsågs därför med ett alldeles speciellt intresse.

Eftersom konferensen nu är avslutad har jag mot bakgrunden av den interpellationsdebatt som ägde rum här i kammaren i våras och med riksdagens starkt ådagalagda intresse för att Sverige i all möjlig utsträckning skall ge sitt bidrag till det internationella miljövårdsarbetet ansett det angeläget att genom en enkel fråga få en kommentar till konferensens resultat av det ansvariga statsrådet. Jag tackar därför kommunikationsministern för svaret på min fråga, och jag är tillfreds med den redovisning som svaret innebär, inte minst kanske framhållandet av att mycket ännu återstår att göra på detta område. Den kanadensiska miljövärdminister har inför Canadas parlament betecknat konferensens resultat som "goda men inte utmärkta". Jag tror att den betygsättningen är väl avvägd. Steg framåt har tagits, i många fall betydelsefulla.

I fråga om den mest uppmärksammade uppgiften ... att få till stånd ett totalförbud mot allt oljeutsläpp från fartyg – är den antagna konventionstexten som statsrådet också framhåller ännu inte tillräckligt långtgående. Att oljeutsläpp helt förbjuds i innanhav som t. ex. Östersjön och Medelhavet är naturligtvis ett ytterst välkommet steg framåt. Men vi har ingen anledning att vara tillfredsställda förrän ett generellt och totalt förbud har uppnåtts. Därför har den av Sverige framdrivna och glädjande

nog av konferensen antagna speciella rekommendation som statsrådet hänvisade till en utomordentlig betydelse. Den ger oss möjlighet och skyldighet att energiskt och effektivt följa upp frågan i det fortsatta internationella miljövårdsarbetet i IMCO lika väl som i FN:s miljövårdsstyrelse.

Överläggningen var härmed slutad.

Nr 148

Torsdagen den
6 december 1973

Om fasta regler för
fastställande av
tomträttsavgälder

§ 18 Om fasta regler för fastställande av tomträttsavgälder

Herr statsrådet LIDBOM erhöll ordet för att besvara herr *Erikssons* i Arvika (fp) i kammararens protokoll för den 30 november intagna fråga, nr 356, till herr justitieministern, och anförde:

Herr talman! Herr Eriksson i Arvika har frågat justitieministern om han avser att låta utarbeta fasta regler för fastställande av tomträttsavgälder. Enligt fastställd ärendefördelning ankommer det på mig att besvara frågan.

Frågan om principerna för höjning av tomträttsavgälder har berörts i flera framställningar som kommit in till justitiedepartementet. Delvis är dessa frågor under prövning i ett mål som nu ligger i högsta domstolen. När högsta domstolens avgörande föreligger ämnar jag ta upp framställningarna till närmare prövning. Jag är för dagen inte beredd att göra något närmare uttalande.

Herr OLSSON i Kil (fp):

Herr talman! Jag ber att i Karl Erik Erikssons ställe han är tyvärr förhindrad att själv ta emot svaret – få tacka för svaret på hans enkla fråga.

Frågan har ställts med anledning av den omständigheten att i år sker den första omprövningen av tomträttsavgälden för både egnahem och flerfamiljshus till följd av 1953 års lagändring. Det visar sig nu att när markvärde och räntesats skall fastställas finns inga enhetliga regler för detta. På grund av de oklara bestämmelserna har många skiftande bedömningar gjorts i de olika kommunerna. På vissa ställen, exempelvis i Örebro, har man utgått från det taxerade markvärdet. I Malmö har man använt 75 procent av 1970 års markvärdeskartor som utgångspunkt. I Kristinehamn har man satt ett bestämt värde per tomt, oberoende av tomtens storlek, och nästan alla berörda egnahemsägare har där stämts till domstol. En 15-dubbling av avgälden är inte ovanlig för en del egnahemsägare i Kristinehamn. Avgäldsräntan varierar mellan de olika kommunerna från 3,6 till 6,5 procent. Hos de kommuner som 1954 hade tomträttsupplåtelse finner man nu vid omprövningen en provkarta på en rad olika sätt att beräkna den nya tomträttsavgälden.

Herr statsrådet kan få se en lista jag har insköpt som bevis för detta, om han så önskar.

På grund av de oklara regler som råder, har tvister uppstått mellan

Torsdagen den
6 december 1973

*Ang. klassernas
storlek i grundsko-
lan och gymnasie-
skolan*

kommunerna å ena sidan och egnahemsägarna och bostadsföreningar å den andra. Självklart kommer tomträttsinnehavare att känna stor osäkerhet och oro inför framtiden när tomträttsavgälden skall prövas för allt fler de närmaste åren.

Det finns 41 000 tomträttsupplåtelser som skett 1954--1972 i de 45 kommuner som tillämpar tomträtt.

Sådana tvister som då kan uppstå skall avgöras av domstol. De oklara regler, som nu gäller, kan medverka till att domstolarna åsamkas stora arbetsbördor och dryga kostnader. Enhetliga regler minskar statsverkets kostnader.

Kommunförbundet har också redan 1971 hos Kungl. Maj:t begärt enhetliga regler främst då det gäller avgäldsrentan. Det är tillfredsställande att en prövning nu kommer att ske i departementet även om jag knappast kan tro att det mål som finns i högsta domstolen kan ge så särskilt stor ledning. Det mål som statsrådet Lidbom hänvisade till gäller ju om jag inte missminner mig bara räntesatser och rör en stor kontorsfastighet i det centrala Stockholm. Det kan ha ytterst liten betydelse för bedömningen av tomträttsavgälden när det gäller egnahemstomter ute i landet.

Markvärderingen är en mycket viktig del av den här frågan. Där behövs också fasta regler. Jag vill fråga statsrådet om han är beredd att inbegripa också principerna för markvärdering i den prövning som nu kommer att ske inom departementet.

Herr statsrådet LIDBOM:

Herr talman! Det är svårt för mig att så här på rak arm ge ett klart och entydigt svar på den fråga som senast ställdes. Jag skall titta på det och se om det går att hitta några principer för markvärderingen också, men något löfte vill jag inte ge i dag.

Herr OLSSON i Kil (fp):

Herr talman! Jag är tacksam för detta sista. Det finns tydligen en vilja hos statsrådet att ta upp också principerna för *markvärderingen*. Det är mycket bra att det ändå blev antytt i diskussionen i dag.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 19 Ang. klassernas storlek i grundskolan och gymnasieskolan

Herr utbildningsministern ZACHRISSON erhöll ordet för att besvara fru *Mogårds* (m) i kammarens protokoll för den 27 november intagna fråga, nr 343, och anförde:

Herr talman! Fru Mogård har frågat mig om jag anser att klasser med mer än 30 elever skall få förekomma i grundskolan och gymnasieskolan.

Riksdagen har fastställt grunderna för klassanordningssystemet i grundskola och gymnasieskola. Regeln är att varje klass får omfatta högst 30 elever, i vissa fall 25 (lägstadiet) och i ytterligare andra fall 16 (vissa studievägar i gymnasieskolan). Enligt riksdagens beslut får dock undantag

Torsdagen den
6 december 1973

*Ang. klassernas
storlek i grundsko-
lan och gymnasie-
skolan*

göras från denna regel. För att sådant undantag skall få ske för grundskolan krävs att det under läsåret inträffat tvingande praktiska skäl. För gymnasieskolans del kan länskolnämnden om särskilda skäl föreligger medge att viss klass får omfatta högre antal elever. Denna sista undantagsregel motiverades med behovet av erforderlig smidighet i systemet.

Herr NORDSTRANDH (m):

Herr talman! Fru Mogård är förhindrad att ta emot svaret i kväll, och hon har bett mig att i stället göra det. Å hennes vägnar tackar jag för svaret, som dock, tyvärr, knappast innehåller något annat än en redogörelse för gällande bestämmelser, vilka jag förvisso icke är okunnig om. Men det kan alltid vara bra med en repetition.

Bakgrunden till spørsmålet är att det har framkommit att bestämmelsen om klasstorlek på högst 30 elever inom gymnasieskolan och grundskolans högstadium knappast följs i tillräcklig utsträckning.

I grundskolan fanns det den 15 september förra året icke mindre än 373 klasser med över 30 elever. Det är inte så stort antal i och för sig, det vill jag inte påstå, om man jämför med det totala antalet klasser, men det är ändå beaktansvärt. De för stora klasserna finns uppenbarligen främst i expanderande områden i storstäderna och förklaras väl ofta av att inflyttningen under läsåret är så stor. Men i de områdena har man ju redan utan att överskrida delningstalen en besvärlig arbetsmiljö i skolan.

På gymnasieskolan tycks man på sina håll utan dispens överskrida delningstalet med den motiveringen att avgången under terminen är stor; den tycks generellt sett kunna uppgå till uppemot 20 procent, och det besvärliga är att länskolnämnderna tycks ha svårt att övervaka att gällande bestämmelser följs, sedan man har infört ett rapportsystem som gör att elevantalet bara kan avläsas årskursvis eller linjevis, dvs. man kan bara få en uppfattning om klassmedeltalet men inte den exakta fördelningen.

I avsaknad av exakta siffror för innevarande läsår — jag har tyvärr inga sådana — kan man bara på vissa grunder förmoda att det föreligger överskridanden i några hundra fall. Även med tanke på lärararbetslösheten är detta allvarligt. Man har räknat ut att om gällande bestämmelser följdes strikt, så skulle det kunna innebära sysselsättning för ytterligare kanske 300 lärare eller 20 procent av den nuvarande totala lärararbetslösheten.

Om jag själv hade framställt den fråga det här gäller — och det hade jag mycket väl kunnat göra — skulle jag ha formulerat den på följande sätt: Vilka åtgärder avser statsrådet vidta i anledning av att delningstal 30 för skolklasser inte tillräckligt respekteras?

Herr utbildningsministern ZACHRISSON:

Herr talman! Som herr Nordstrandh sade, och om vi ser på den statistik som vi kanske tillsammans förfogar över, så finns det i grundskolan grovt räknat 22 800 klasser. 373 är för stora, och av dem är det 307 där det rör sig om bara en elev utöver det fastställda antalet. De klasser som då är kvar är ju trots allt en ganska liten grupp.

Torsdagen den
6 december 1973

Ang. klassernas
storlek i grundsko-
lan och gymnasie-
skolan

Sedan måste vi väl också se på detta problem litet praktiskt. Som jag säger i svaret finns regler utarbetade, och de skall naturligtvis följas, men en viss smidighet måste man ändå ha vid tillämpningen. Eftersom timmen nu är sen skall jag bara ta ett exempel. Vi tänker oss att man ute på en skärgårdsö har en skola där en rigid tillämpning av bestämmelserna skulle innebära att man måste placera en eller två elever i ett samhälle på andra sidan sjön. Då är det väl ändå ganska naturligt att föräldrarna där frågar varför inte de kan få överskrida gränsen. Det finns flera sådana exempel.

Jag tycker det är viktigt att man kan tillämpa bestämmelserna med litet smidighet i sådana fall. Men naturligtvis skall vi följa denna fråga med uppmärksamhet, så att elevantalet inte överskrids annat än i fall där detta verkligen är av behovet påkallat.

Herr NORDSTRANDH (m):

Herr talman! Jag är helt överens med utbildningsministern om att man skall vara litet smidig och inte ha några rigida bestämmelser. Det är självklart. Men jag tycker onekligen att smidigheten har blivit litet för vanlig, det har blivit för mycket överskridande. Detta gäller väl just för gymnasieskolan, för vilken jag dock inte har några exakta siffror.

Jag vill fråga statsrådet om det inte trots allt finns skäl för en och annan åtgärd. Skulle man inte kunna tänka sig att kommuner kunde få dela klasser redan vid lägre elevantal än 30, då man kan förutse stor inflyttning? Det är ju önskvärt att inte ändra på klassindelningen under pågående läsår. Det har jag framhållit tidigare i en diskussion som vi förde.

Sedan vill jag också fråga: Är det inte lämpligt att avskaffa länskolnämndernas dispensrätt för bildande av klasser med över 30 elever då man inte har läget under kontroll, beroende på rapporteringssystemet osv.? Jag har läst någonstans i diverse tidningar att utbildningsministern sagt att förslaget om mindre klasser är ett konstruktivt förslag då det gäller lärararbetslösheten. Jag vill bringa det i erinran, om utbildningsministern möjligen skulle ha glömt det. Den synpunkten kan man kanske också anlägga på det problem vi diskuterar. Det är ett mycket bra uttalande, men omsätt det också i verkligheten, herr utbildningsminister!

Herr utbildningsministern ZACHRISSON:

Herr talman! Beträffande länskolnämnderna vill jag säga att det är mitt intryck att de tillämpar sin dispensrätt med stor försiktighet och smidighet. Jag tror att det är nödvändigt att den finns som *ett* instrument i detta sammanhang.

Jag antar att herr Nordstrandh inte brukar vara alltför pigg på att föreslå stora ekonomiska insatser för skattebetalarna. Då kan man inte utan vidare hugga till med att vi generöst skall dela klasser. Genomsnittssiffrorna är trots allt relativt hyggliga. Det är riktigt att det finns enstaka undantag, men det är mitt intryck efter att ha studerat det här materialet att det är i ytterligt få fall som man kan ta upp en diskussion, huruvida man borde ha företagit en delning eller inte. I de allra flesta fall är det fråga om enstaka elever. Om man där gav sig in på en delningsdiskussion,

skulle det innebära att man var tvungen att göra delningen mitt i terminen.

Herr NORDSTRANDH (m):

Herr talman! De fall där delningstalen överskrids på ett enligt min mening icke acceptabelt sätt är inte så många. Men det finns klasser på upp till 35 elever. Då tycker jag verkligen att man nått den yttersta gränsen för vad som kan tolereras.

Det förefaller som om rektorsämbetena nu själva fastställde klasser med högre elevantal än det skall vara och som om länskolnämnderna inte förrän i efterhand fick veta någonting om det. Jag tycker därför att utbildningsministern ändå skall låta se över hur det förhåller sig i verkligheten just nu.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 20 Ang. etnografiska museets nybyggnader

Herr utbildningsministern ZACHRISSON erhöll ordet för att besvara herr Nilssons i Agnäs (m) i kammarens protokoll för den 29 november intagna fråga, nr 353, och anförde:

Herr talman! Herr Nilsson i Agnäs har frågat mig om jag vill redovisa läget då det gäller etnografiska museets nybyggnader.

Som dåvarande utbildningsministern, statsrådet Carlsson, redovisade för riksdagen den 15 februari i år, uppdrog Kungl. Maj:t den 5 maj 1972 åt byggnadsstyrelsen att utföra förberedande projektering av nybyggnad för etnografiska museet samt att upprätta en utbyggnadsplan för detta. Vid tidpunkten för detta svar räknade byggnadsstyrelsen med att kunna redovisa ärendet för Kungl. Maj:t under första halvåret 1973. Denna redovisning är försenad. Styrelsen räknar numera med att kunna redovisa ärendet för Kungl. Maj:t under första halvåret 1974.

Herr NILSSON i Agnäs (m):

Herr talman! Ett par minuters historieskrivning så här före midnatt.

Från Vetenskapsakademiens naturaliekabinett, som organiserades år 1739, leder statens etnografiska museum sitt ursprung, påstås det. De svenska samlingarna av etnografiskt material tillhör riksmuseet och sorterade under en av de naturvetenskapliga avdelningarna tills en särskild etnografisk avdelning ordnades åren 1900–1902. År 1935 avskildes den och blev etnografiska museet.

Samlingarna hade dessförinnan – år 1930 – flyttats till Livregementets gamla dragonkaserner. Bara en ringa del av samlingarna kan utställas. Det mesta ligger nedpackat i lårar och göms i magasin. Det är dubbelt beklagligt, ty dels riskerar vi att mycket fint material fördärvas, dels förhindras människor att se och glädjas över dyrgriparna.

Där finns nämligen utsökt fina saker. Det är rariteter som hemförts av framstående forskare, t. ex. Sven Hedin, men därtill mycket unikt etnografiskt material ända från den tid då lärjungar till Carl von Linné

Nr 148

Torsdagen den
6 december 1973

*Ang. etnografiska
museets nybyggnader*

Torsdagen den
6 december 1973

*Ang. behandlingen
av länskolnämnds-
utredningens förslag*

lyckades föra till Sverige saker som det inte längre finns motsvarande exemplar av någonstans ute i världen. Vi har den sista verklighetsbilden av vissa förgångna epoker och döda kulturer. Allt ligger i lådor nu. Det bör snarast upp i ljuset.

240 år efter Naturaliekabinettets upprinnelse och 100 år efter det etnologin och etnografien tog fart har vårt gamla kulturland ännu inte lyckats bygga ett hus för sina samlingar. Jag hoppas på en snabb bättring.

Jag har frågat om detta förr, och jag har väntat på svaret. Jag tycker att de förseningar som det talas om i svaret är ytterst beklagliga. Jag hade trott att jag skulle få något besked genom tilläggspropositionen i höst, men då det inte kom väckte jag frågan. Jag tackar utbildningsministern för svaret, och jag tycker att det hela bör vara klart nästa vår — alltså två år efter det att man började utreda. Det är också viktigt att någonting snabbt sätts i gång.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 21 Ang. behandlingen av länskolnämndsutredningens förslag

Herr utbildningsministern ZACHRISSON erhöll ordet för att besvara fröken *Hörléns* (fp) i kammarens protokoll för den 30 november intagna fråga, nr 358, och anförde:

Herr talman! Fröken Hörlén har frågat mig, om jag är beredd att överlämna länskolnämndsutredningens förslag till SSK-utredningen för vidare prövning.

Länskolnämndsutredningens betänkande (SOU 1973:48) Skolans regionala ledning har i vanlig ordning remitterats till ett stort antal kommuner, organisationer och myndigheter. Sedan yttrandena inkommit kommer jag att ta upp frågan om den fortsatta handläggningen av förslaget.

Fröken HÖRLÉN (fp):

Herr talman! Jag tackar utbildningsministern för svaret på min fråga, även om det inte riktigt var det svar jag hoppats på.

Med det mångskiftande utredningsarbete som vi har i landet är det naturligt att olika utredningars arbete griper in i varandras områden, så som fallet nu är med länskolnämndsutredningens och SSK-utredningens. Den förra skulle enligt sina direktiv pröva möjligheterna att till skolstyrelserna överföra frågor som i dag åvilar länskolnämnderna. Som utredningen själv påpekar är emellertid ansvars- och uppgiftsfördelningen mellan den regionala statliga skolmyndigheten och skolans kommunala huvudmän i hög grad beroende av den övergripande frågan om ansvarsfördelningen mellan staten som sådan och kommunerna på skolans område. Då den frågan behandlas av den s. k. SSK-utredningen har länskolnämndsutredningen begränsat sig till vissa konkreta förslag.

Mot huvudtanken i direktiven och betänkandet om en decentralisering av beslutsfattandet till lokal nivå är ingenting att invända. Lokala skolorgan bör ges ökad rörelsefrihet i förhållande till regionala och centrala myndigheter, och den enskilda skolan bör tillförsäkras större

Torsdagen den
6 december 1973

*Ang. behandlingen
av länsskolnämnds-
utredningens förslag*

handlingsfrihet inom givna ekonomiska och administrativa ramar. En del av de förslag som utredningen lagt fram har dock vållat en viss oro. Tillsättningen av ordinarie lärartjänster föreslås flyttas från länsskolnämnderna respektive skolöverstyrelsen till vederbörande skolas styrelse. Man har dock ansett att den fria ansökningsrätten skall behållas liksom principen att den som är mest meriterad till flera samtidigt sökta tjänster skall få den av dessa tjänster som han helst vill ha. Lärarorganisationerna har emellertid framhållit, att en lärartillsättning efter sådana riktlinjer stöter på stora praktiska svårigheter. Har man i dagsläget besvärligt med samordningen av lärartillsättningen mellan 24 län, hur skall det då inte bli när 200–300 kommunala organ skall ta emot ansökningshandlingarna? Här menar jag att decentraliseringen inte får gå ut över tryggheten i arbetet. Det nuvarande systemet för lärartillsättning har hittills fungerat relativt väl.

Frågan om förtroendemannainslaget i det regionala beslutsfattandet är ett annat exempel på ett område där det råder delade meningar. En ledamot av utredningen har här anmält annan mening än majoriteten just under hänvisning till att SSK-utredningen kan lägga fram förslag som förändrar underlaget för länsskolnämndsutredningens betänkande. En minskning av förtroendemannainslaget på länsnivå, som utredningen föreslår, går också stick i stäv med den allmänna strävan till demokratisering av beslutsfattandet som jag trodde var angelägen för alla partier.

Det är klart att remissbehandlingen kan ge en hel del goda synpunkter, men jag vill ställa frågan, om utbildningsministern ändå inte avser att avvakta SSK-utredningens betänkande innan länsskolnämndsutredningens förslag omvandlas till en proposition.

Herr utbildningsministern ZACHRISSON:

Herr talman! Av det inlägg som fröken Hörlén nu gjort förstår jag att hon egentligen syftar till att uppskjuta behandlingen av länsskolnämndsutredningens förslag. I samband med att SSK-utredningen tillsatts har vi klargjort att det ändå går att ge sig på de här reformerna i ett etapparbete, och det är alldeles uppenbart att den möjligheten fortfarande är öppen.

Självfallet skall remissförfarandet få visa vad det mycket stora antalet remissorgan anser. Bland remissorganen finns för övrigt också SSK-utredningen. Det är angeläget att få en prövning av länsskolnämndsutredningens förslag, och efter remissomgången skall vi ta ställning också till de frågor som fröken Hörlén har aktualiserat — jag tycker det är för tidigt att göra det medan remissförfarandet pågår.

Även om det är sent och vi kanske inte bör ge oss in i någon debatt, kan det vara intressant att erinra om att folkpartiet genom sin ledare bl. a. har sagt — jag tror det var i någon tidningsartikel — att det inte går att styra skolans liv i varje detalj utan att det gäller att sprida makt och ansvar. Jag tycker det vore ganska egendomligt, om det fröken Hörlén nu säger skulle betyda att man har en annan inställning till en decentralisering när det gäller skolans aktiviteter, eftersom vi trots allt varit rätt överens om att vi bör försöka öka det kommunala inflytandet och det direkta inflytandet från skolläring och andra. Jag hoppas det skall bli

Nr 148

Torsdagen den
6 december 1973

*Ang. behandlingen
av länskolnämnds-
utredningens förslag*

möjligt att gå vidare på den väg som vi så många gånger principiellt har varit överens om.

Fröken HÖRLÉN (fp):

Herr talman! Jag vill bara påminna om att jag i mitt förra anförande också betonade att huvudtanken i direktiven och även i betänkandet var decentralisering. Det råder inga meningsskiljaktigheter om detta, utan den principen är jag själv angelägen om att framhålla. Men det hindrar inte att det i enskildheter kan finnas anledning att ha en annan syn på ett och annat detaljförslag.

Jag är tacksam för att utbildningsministern tydligen är mycket angelägen om att ta hänsyn till de remissvar som kan komma, också från SSK-utredningen, där man eventuellt kan komma fram till resultat som förändrar underlaget för just det här beslutsfattandet.

Herr utbildningsministern ZACHRISSON:

Herr talman! Jag fattar fröken Hörléns sista inlägg så, att hon också är angelägen om att vi skall avvakta remissopinionen innan vi vidtar några åtgärder. Men jag vill gärna påpeka att ett fullföljande av idén att överföra frågor faktiskt innebär att man skulle fördröja fortsatta åtgärder för att få till stånd en utveckling i riktning mot ökad decentralisering.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 22 Kammaren åtskildes kl. 23.43.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert